وزارت تعلیم و تربیه
ریاست تألیف و ترجمه

کتاب درسی برای صنف

زبان دری

کتاب درسی برای صنف ٦

مؤلف : عبدالعلی دتابع،

کابل - ١٣٦٤

وزارت تعلیم و تربیه

ریاست تالیف و ترجمه

زبان دری

کتاب درسی برای صنف ششم

مؤلف : عبدالعلی "تابع"

۱۳۶۴

بسم الله الرحمن الرحيم

شاگردان عزیز !

انقلاب دوران ساز ثور که تحت رهبری حزب دموکراتیک خلق افغانستان پیروز گردید بر ضد زیر بنای فرتوت و پوسیدهٔ نظام فیودالی و ساختمانهای ناقص رو بنای آن از جمله روابط طبقاتی تعلیم و تربیه به مبارزه آغاز نمود . و برای ایجاد یک سیستم مترقی همگانی و انقلابی تعلیم و تربیه پیکار بی امان خواهد نمود .

رژیم انقلابی و دموکراتیک در همه ساحه های زندگی جامعهٔ ماتحولات عمیق و بنیادی را بمیان خواهد آورد که در بخش تعلیم وتربیه برای نوسازی وشگوفانی فرهنگ و تربیت انسان نوین تحول بزرگ آموزشی و پرورشی را پیریزی نموده که از سرچشمه زلال انقلاب شکوهمند ثور آبیاری میشود .

شاگردان عزیز !

شما از سیستم تعلیمی جدید که براساس حاکمیت ملی جبهه وسیع پدروطن وبراساس ضرورتهای مادی ومعنوی مردم زحمتکش کشورطرح شده ودر کشور انقلابی وقهرمان خود استفاده میکنید .

وظیفهٔ شما نسل جوان فراگرفتن تعلیم انقلابی ودانش نوین است که‌بشریت مترقی آنرابوسیله کار وپیکار تدوین وتکامل بخشیده است.

تنها انسان مجهز باکسب دانش مترقی میتواند بوطن. خلق انقلاب وجریان پیشروندهٔ تاریخ مفید واقع گردد. هیچ سعادت وافتخار بالاتر ازخدمت بخلق وتربیهٔ انسان اندیشمندوجود ندارد.

وزارت تعلیم وتربیهٔ جمهوری دموکراتیک افغانستان افتخار داردکه همگام با این تحول عظیم کتاب موجود را بدسترس شما قرار میدهد. امید است ازین کتاب هرچه بیشتر استفاده اعظمی بعمل آید. یقین است. علم‌ودانش راکه شما کسب مینمایید‌دراعمار جامعهٔ نوین‌عاری ازاستثمارفرد ازفرد نقش پرثمری را ایفا نماید.

یاددهانی ازموضوعهای صنف پنجم

کلمه های مستقلمعنی و نامستقل

مشق ۱. متن زیررا بخوانید ورونویس کنید و زیر کلمه های مستقلمعنی خط بکشید

نجیب دریکی از روزهای بهاربا پدرش برای تفریح وهواخوری بیرون شهر رفت. آنها وقتی که از پیچ وخم دره‌ها وکوهها میگذشتند نجیب به پدرش گفت: پدرجان، طبیعت وطن ما چی‌قدر زیباست! همه جانسر سبز است. پدرش تبسم نمود وجواب داد: بلی پسرم، طبیعت کشورماواقعاً که زیباست. ببین، این آواز پرندگان، شرشر آبشاران، غرش دریاها، درخشش آفتاب وصفایی آسمان نیلگون، سرسبزی و زیبایی دامنه های کوهها وتپه‌ها چی‌قدر انسان را مسرور میسازد وبرای انسان جان تازه میبخشد.

چی‌گونه کلمه‌ها را کلمه های مستقلمعنی میگویند؟

کلمه های مستقلمعنی چی‌خصوصیت دارند؟

کلمهٔ «وطن» را در جمله به کار برده سوال بگذارید؟

مشق۲. جمله های زیرینرا بخوانید وکلمه‌های مستقلمنای آنهارا رونویس کنید وبه جمله های دیگر به کار ببرید:

۱. امروز هوا دفعتاً سرد شد وژاله بارید.

۲. کارگران درهنگام کار کردن لباسهای کارشانرا میپوشند.

۳. نجیب یک شاگرد با اخلاق است، هیچوقت دروغ نمیگوید.

٤. پهلوانی یکی از سپورتهای باستانی کشور ماست.

مشق ۳. به رسم زیر ببینید. مشاهدات خودرا به‌صورت یک مضمون بنویسید، بعد از کلمه‌های مستقلمعنی که در نوشتهٔ تان آمده‌است، شفاهی نام ببرید :

شکل (۱)

مشق ٤. شعر زیر را رونویس کنید و زیرکلمه‌های مستقلمعنای آنها خط بکشید:

کارگر

میکند میهن به نامت افتخارای کارگر
زانکه‌میریزی عرق باپشت کارای کارگر.
روزهاتا شام صرف کاروزحمت کرده ای
با تلاش کار استی نا قرار ای کارگر.

فخربا نیروی کارت کن، که با خط درشت
گشته در تاریخ نامت زرنگار ای کارگر.
نیست دیگر بعد ازاین کارتو بیجا، چون که نیست
حاصل کارت برای مفتخوار ای کارگر.

مشق ٥. جمله‌های زیرا بخوانید وبنویسد وزیرکلمه‌های نامستقل آنها خط بکشید:

١. هرکس از حاصل کار ودستمزد خود برخوردار میشود.
٢. سنگپشت حیوانیست، که‌در صحراهای افریقا بیشتر پیدا میشود.
٣. خرگوش یک حیوان چارپا وعلفخوار است.
٤. مردم در وطن‌ما، فیلمرغها را زیاد تربیه میکنند.
٥. اشرف باعلاقه زیاد ونهایت دلچسپی درس میخواند.

؟ چی‌گونه کلمه هارا کلمه های نامستقل مینامند؟
از چند کلمهء نامستقل نام ببرید؟

مشق ٦. شعرزیرینرا بخوانید وبااستفاده ازکلمه‌های نامستقل آنها درکتابچهٔ خود جمله ها ترتیب دهید:

دهقان

به‌ازصانع به عالم‌دیهقان است — که وحش‌وطیر را راحت‌رسان‌است
زصانع را یگان نفعی نخیزد — ز دیهقان عاقبت چیزی بریزد
جهانرا خرمی ازدیهقان است — ازوگه زرع وگاهی بوستان است

به راحت رازق هر مار و مورند همان گر آدمی و گرسنورانند
به کار اندر همه مردان کارند عرق ریزند وقوت خلق کارند

به دنیا عاقلا نه تخم کشتند
به عقبی در گل باغ بهشتند

(ناصر خسرو بلخی)

مشق ۷. متن انتخاب شده را بخوانید وآنرا در کتابچهٔ خودبنویسید وبعد زیر کلمه های نامستقل آن خط بکشید:

شب

همهٔ شهر درخواب رفته ، درکوچه ها هرجا خاموشی حکمفرماست. مردمان برای استراحت به‌خانه‌های خود میروند، تاپیش از خوابیدن، خندان یانگران به حساب سود وزیان روزانهٔ خویش برسند. ازفواره هاهمچنان آب شفاف بیرون‌میجهد و آرام-آرام گلها ودرختها را سیراب میکند. نسیم ملایم شاخ وبرگ درختان وبته های گلها را میلرزاند وآهسته - آهسته ماهٔ چارده ازافق سربرمیزند،حالا دیگر همه در اختیار شب، شب هوس انگیز است، که غرق در رویا های خود پیشاپیش خیل ستاره‌گان میگذرد وبی اعتنا به غمها و شادیهای ما که چون ابر ناپیدایی ازفراز کوهها به سوی آسمان بالا میروند، برهمه جادامن میگستراند.

? اجزای مستقل کلام کدامها اند؟
اجزای نامستقل کلام کدامها اند؟

اسم

جمله‌های زیر را بخوانید و رو نویس کنید و زیر اسمهای آن خط بکشید:

۱. کتاب وسیله ایست، که معلومات ما را وسعت میبخشد.

۲. شهلا همه روزه گلها وسبزه های باغچه را آب میدهد.

۳. کشتی‌ها درشب از پرتو مهتاب ونور ستاره‌گان استفاده میکنند.

٤. تازحمت نکشی، راحت نمییابـــی.

٥. عقل، که کور باشد، از دیدهء بیناچی فایده.

؟ اســم چیست؟

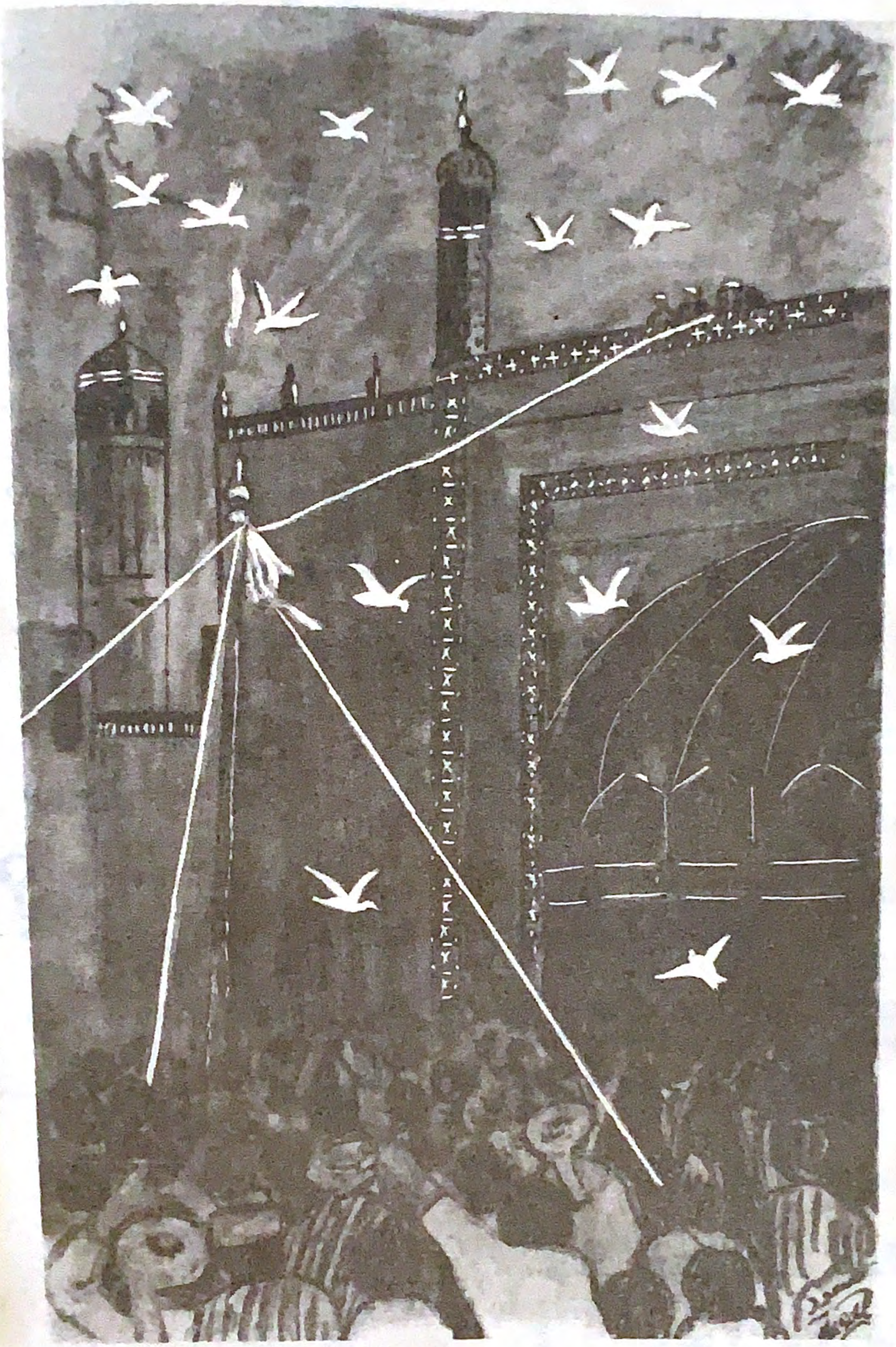
اسم بــه کدام سوالها جــواب میگویــد؟

مشق ۸. شعر زیرینرا بخوانیـد وبااسمهای ورزش، گیتـی، مغز جمله‌ها ترتیب دهید وهم مترادف کلمهٔ گیتی را بنویسید:

ورزش

تن زنده والا به ورزنده گیست — که ورزندگی مایـهٔ زندگیست
کسی، کـو توانا شد وتندرست — خرد رابه‌مغزش فروزنده‌گیست
زورزش میاسای وکوشنده باش — که بنیاد گیتی به کوشنده گیست

مشق۹. به رسم ببینید واز مشاهدهٔ خود چند جمله بنویسید وزیر اسمهای، که در جمله های تـان به کار رفته است خط بکشیــد:

شکل (۲)

مشق ۱۰. جمله‌های زیرین رابخوانید وبنویسید ، ونوعیت اسمهایـرا که‌زیرشان خط گرفته شده‌است ، معین کنید وبگویید ، که بحیث کدام اجزای جمله واقع شده اند:

۱. دریای هریرود ودریای هلمند ازدریا های‌معروف کشورماست.
۲. بچه‌های با تربیت گلها، نهالها ومیوه های باغها وپارکهارا نمیکند.
۳. برای مسابقهٔ فوتبال تماشاچی زیادی جمع شده بود.
٤. در کشور ما تعداد کتابخانه‌ها سال به سال بیشتر میشود.

مثال: تماشاچی اسم، اسم‌عام، اسم ساخته (مشق) تماشا + چی، درجمله به‌حیث‌مبتدا آمده است.

چی‌گونه اسمهارا اسم خاص مینامند؟
چی گونه اسم را اسم عام میگویند؟
چی گونه اسمرا اسم مشتق (ساخته) میگویند؟
چی گونه اسمرا اسم مرکب میگویند؟
اسم در جمله چیها واقع شده میتواند؟

مشق۱۱. جمله های زیر را بخوانید واسمهاییرا، که زیر شان خط گرفته شده است به جمله های دیگربه کاربرید:

۱. پروین در حالی که روزنامهٔ «انیس» به دست داشت طرف مکتب روان بود.
۲. چوبشکن ازخنک میلرزید.
۳. چمنزارهای کشورماآب وهوای بیسار گوارا دارد.
٤. ماشاگردان درسرسبزی مکتب‌خود باهم همکاری میکنیم.

مشق۱۲ سه‌جمله‌بنویسید، که‌اسمهای باران، کتاب وکابل در آنها به‌حیث مبتدا، پرکننده ومعینکننده واقع شده باشند:

مشق ۱۳. جمله‌های زیر را بخوانید ورونویس کنید و زیر اسمهایی ، که مبتدا واقع شده اند خط بکشید:

۱. برادر وخواهر یکدیگر را شناختند.

۲. پدر لختی خاموش ماند.

۳. شریف نگاههایشرا به دریا دوخت.

٤. حمید چیزی‌نگفت وخواندنشرا ادامه داد.

مشق۱٤. شعر زیرینرا بخوانید ورونویس کنید وزیر اسمهایی که پرکننده واقع شده‌اند خط راست وزیراسمهایی که معین کننده واقع شده اند خط منکسر بکشید.

تلاش جستجوها

زخاك تیرهٔ افسردهٔ دشت توان رنگین گلستان آفریدن
اگرباشد «تلاش‌جستجوها» توان از «درد» «درمان» آفریدن

مشق۱۵. سه جمله بنویسید ، که در آنها اسمهای باغ ، شریفه وکابل به حیث معینکنندهٔ آنها واقع شده باشند:

صفت

جملهٔزیررا بخوانیدورونویس کنید، بعدزیرصفتهای آنهاخط بکشید:

۱. آبهای شفاف هرطرف در جریان است.

۲. آفتاب طلایی به سوی کوه در حرکت بود.

۳. چهچههٔ مرغان خوش آواز به گوش میرسید.

٤. شیر غرنده در بین جنگل حکمرانی داشت.

٥. کارگر زحمتکش نهایت خسته شده بود.

صفت چیست ؟

صفت معنای چیرا مشخصتر وآشکار تر میگرداند؟

مشق ١٦. متن زیر ینرا بخوانیدوبااستفاده‌ازصفتهای که زیرشان خط گرفته شده است ،جمله ها ترتیب دهید:

زمزمهٔ شبهنگام

امشب این باغ زیبا، که با جامهٔ سبز تیرهٔ خود در آغوش شب دلپذیر و آبی به خواب رفته، چه هوسانگیز است. امشب آتش زرین ماه از خلال شاخ وبرگهای پرشکوفهٔ درختان سیب چه زیبایی دلانگیز دارد.

اختران آسمان چون در نخستین روز خلقت جهان ، مرموز وخاموش در دل فضای بیپایان نور افشانی میکنند. از دور جسته وگریخته صدای موزیک رقص به گوش میرسد، اما زمزمهٔ چشمه های،که کنار من جاریست ، از این‌صدا بلند تر است.

مشق ١٧. با استفاده از صفتهای پاك ، عزیز، شفاف ، گوارا جمله‌ها ترتیب دهید ودرکتابچهٔ خود بنویسید:

مشق ١٨. جمله های زیرینرا بخوانید ورو نویس کنید وزیر صفت عادی آن یک خط ، زیر صفت تفضیلی آن دو خط وزبر صفت عالی آن خط منحنی بکشید:

۱. در شهرما عمارتهای قشنگ بـه نظر میخورد.
۲. مزد بیشتر مربوط به کار بیشتر است.
۳. شاگرد هوشیاربـه درسهای خود علاقه مند میباشد.
٤ـ درهٔ پغمان از قشنگترین دره های کشور مـاست.

صفت عادی چی نوع صفت میباشد؟

صفت تفضیلی چیست؟
صفت عالی چی نـوع صفترا میگویند؟
صفت درجمله چی واقع شده میتوانـــد؟

مشق ۱۹. جمله های زیرین رابخوانیـد ورونویس کنید و زیـر صفتهای، که به حیث معین کننده واقع شده‌انـد خط بکشیـد.
۱. مادر مهربان فرزند شرا در آغوش کشیـد:
۲. آفتاب نورانی ازپشت کوه بلنـد شد.
۳. معلم از شاگردان لایق توصیف میکنـد.
٤ـ پرستوهای قشنگ شروع بـه آمدن کردنـد.
مشق ۲۰. باصفتهای روشن، زیباتر وبهترین جمله ها ترتیـب دهیـد وبنویسیـد:

عدد

جمله های زیرین رابخوانید ورونویس کنید وزیر عدد های آن خـط بکشیـد:
۱. شهناز امروز دو مجله خریـد.

۲. منوچهر در صنف ششم درس میخواند.

۳. امسال ششمین سال شمولم در مکتب میباشد.

٤. فرید امسال ۲۹۵ نهال در باغچه غرس کرد.

عدد چیست؟

چی نوع عدد را عدد مقداری میگویند؟

چی نوع عدد را عدد ترتیبی مینامند؟

مشق ۲۱. جمله های زیررا بخوانید ورونویس کنید و زیرعدد مقداری یک خط وزیر عدد ترتیبی دو خط بکشید:

۱. محمود برای تراکتور خود دو حلقه تایر خرید.

۲. شاگردان صنف سوم، چهارم وپنجم به صورت دسته جمعی در پاککاری مکتب حصه گرفتند.

۳. جمیله روزانه سه دست لباس میدوزد.

٤. جمشید چهار دهمین سال تولدشرا جشن گرفت.

مشق ۲۲. باعدد های شش، دوم، نهم، وپنجمین جمله ها ترتیب دهید وبنویسید:

مشق ۲۳. جمله های زیرین رابخوانید ورونویس کنید وزیرعدد های، که درجمله معین کننده واقع شده اند خط بکشید:

۱. خانهٔ ماپنج متر طول وسه متر عرض دارد.

۲. حمید بوتدوز است او روزانه دو جوره بوت میدوزد.

۳. خواهر شریف در صنف پنجم درس میخواند.

٤. برادرم ده جلد کتابچه خرید.

عدد درجمله چی واقع شده میتواند؟

مشق ۲٤. چستانهای زیرا بخوانید و بگویید که چیست. بعد عدد های آنرا، که به حیث معین کننده واقع شده است، بیرون نویس نمایید ودر کتابچهء خود به جمله ها استعمال کنید:

۱. چهل تاق، چهل متاق. چهل حجره، چهل چراغ چیست؟

(یخ)

۲. قدش به قلم ماند وبویش به‌صنوبر، شش نان تنک‌دارد ویک کاسه مزعفر.

(سیر و کارد)

مشق ۲۵. باترکیبهای زیرین جمله بسازید: سی ود و، هشت‌نفر، پنجمین روز، صنف ششم.

ضمیر

مشق ۲٦. متن زیرین را بخوانید ورو نویس کنید وزیر ضمیر های آن خط بکشید:

راستی

روزی به قهستان عیاران نشسته بودند. مردی از در در آمد وسلام کرد وگفت: من رسولم از نزد یک عیاران مرو، شما را سلام میکنند ومیگویند، سه مسألهٔ ما بشنوید، اگر جواب دهید، ما راضی شویم، به کهتری شما واگر جواب صواب ندهید، اقرار کنید، به مهتری ما. گفتند: بگویید جوانمردی چیست ومیان جوانمردی وناجوانمردی فرق چیست؟ واگر عیاری بر رهگذری نشسته باشد مردی بروی بگذرد وزمانی دیگر مردی باشمشیر از پس

وی همیآید، به قصد کشتن آن مرد واز آن عیار بپرسد، که فلان‌کس اندر گذشت؟ او راچی جواب باید داد، که اگر گوید گذشت، غمز کرده باشد واگر گوید نگذشت، دورغ گفته باشد واین هردو در عیار پیشگی نیست . عیاران قهستان چون مسأله ها بشنیدند ، یک یک بنگریدند. مردی در آن میان بود، نام وی فضل‌الله همدانی گفت، من جواب دهم. گفت : بگو. اول اصل جوانمردی آنست که هرچه گویی بکن ومیان جوانمردی صبر است وجواب آن عیار آن بود، که از آنجا، که نشسته بود یک قدم آنسوتر نشیند وگوید، که تا من اینجا نشسته ام. ازاینجا کس نگذشت، تا راست گفته باشد .

(قابوسنامه)

ضمیر چیست ؟

ضمیر های‌شخصی منفصل کدام ها اند و چرا آنها را منفصل میگویند؟

ضمیر های شخصی متصل اضافی کدامهااند وچرا آنها را متصل میگویند؟

ضمیر های شخصی دارای چند شخص وچند شماره میباشند؟

مشق ۲۷. جمله‌های زیرین را بخوانید ورو نویس کنید. زیر ضمیر های منفصل شخصی یک خط وزیر ضمیر های متصل شخصی دو خط بکشید:

۱. فریبا، تو درس خوانده ای؟

۲. همه چیز درنظرش زیبا میاید.

۳. او گاهی میخندید و گاه دانه های اشک به رخسارش نمایان میشد .

٤. اگر مرا میشناختی ، چنان دوستم میداشتی ، که من دوستت میدارم .

٥. تنها ما بودیم واندیشه های ما.

٦. طبیعت باایشان وافکار شان سازگاری داشت .

مشق ۲۸. جمله‌های زیررابخوانید ورونویس کنید. بعد زیرضمیری که مبتدا واقع شده‌باشد، یک‌خط وزیر ضمیری که پرکننده‌واقع شده‌باشد دوخط و زیر ضمیری که معین کننده واقع شده باشد خط منکسر بکشید:

۱. اوموهایشر اتاب میـــداد .

۲. بادتندی، که ازعقب میوزید، دررفتاربامن کمک میکرد.

۳. خیاط به پیراهن تویک گل بیسار زیبا دوخته است.

٤. راستی وصداقت مقام شما را بلند میبرد.

٥. اشرف از کوچهٔ ما گذشت ، اما مرا ندید.

؟ ضمیر در جمله چی واقع شده میتواند؟

مشق ۲۹. جمله های زیرین رابخوانید، رونویس نمایید ووظیفه های نحوی ضمیر را در آنها معین کنید :

۱. مادرم از تو خوشی کرد.

۲. وطن به فداکاری‌شما جوانـان ضرورت دارد.

۳. ایشان میروند

٤. او مکتوب ترا به من داد .

مشق ۳۰ . جمله های زیرین را بخوانید ، رونویس کنید و بعد مثل جدول زیر در کتابچهٔ خود جدولی ترتیب دهید و در آن اسم، صفت، عدد، و ضمیر جمله ها را بنویسید:

اجـــزای کلام			
اســـم	صـــفت	عـــدد	ضمـــیر

۱. برو، که بر ویم آخر نزدیک است، که آفتاب طلایی غروب کند.

۲. آن دو برادر دست بـه دست هم داده، آهسته ـ آهسته گام بر میداشتند.

۳. او به سوی غروب نظر انداخت وارخطا از جایش بلند شد.

٤. پسر چوپان گفت: عمر من در دشت و کوه گذشت، ولی مثل امروز طلوع زرین آفتاب مرا مسحور نکرده بود.

مشق ۳۱. به رسم نظر اندازید وبگویید ، که دهقان برای قلبه کردن زمین خود از چی ها استفاده میکند. همچنان بگویید که دهقان غیر از این آلـه ها دیگر توسط چی زمین را قلبه کرده میتواند :

شکل (۳)

صنف ششم

فعل

جمله های زیرین رابخوانید، رونویس نمایید وبه کلمه‌هایی ، که زیر آن خط کشیده شده است ، توجه کنید:

۱. احمد با رفیقش حرف میزنـد.

۲. فاروق به‌خانه رفت.

۳. دهقان بالای زمین خود کار خواهد کرد.

آن جز سخن، که عمل یا حرکت اشخاص و یا چیزی را نشان دهد فعل نامیده میشود . فعل به سوالهای چی میکند، چی کرد، چی شد، چی میشود جواب میدهد.

مشق ۳۲. جمله های زیرین را در کتابچهٔ تان رونویس کنید و به زیر فعلهای هر جمله یک خط بکشید:

۱. باستانشناس دربارهٔ دوره های تاریخی حیات بشر تحقیق میکند.

۲. ما برای ترقی افغانستان عزیز زحمت میکشیم.

۳. حامد دربارهٔ سکه ها به من معلومات داد.

٤. فردا به خانه شما خواهم آمد .

مشق ۳۳. جمله‌های زیرینرا بخوانید وجای خالی آنها را با کلمه های که در چوکات داده شده است پر کنید :

۱. درقدیم هم مردم بند ها .... آمدند .

۲. ناصر و اکرم به‌دور معلم برای گرفتن معلومات .... جمع شدند.

۳. مادرصنف پنجم یک قصه در باره‌ز نبور عسل.... اعمار میکردند

نوشتند

خوردند

خوانده بودیم

مشق ٣٤. متن زیرین را در کتابچهٔتان رونویس کنید و به زیر فعلهای آن خط بکشید:

ماهٔ گذشته شریف با دیگر همصنفان خود به سیر علمی رفته بود. سیر علمی آنها ده روز رادر بر گرفت واز جایهای تاریخی ومهم صفحات شمال کشور دیدن کردند. این سیر علمی برای آنها بسیار دلچسپ بود. وقتیکه شریف از سیر علمی بر گشت ، پدر وما درش از وی در بارهٔ سیرعلمی وسفر او چیزهایی پرسیدند . اوهم تمام آنچه را، که دیده وشنیده بود برایشان گفت .

مشق ۳۵. از فعلهای که در زیر داده شده است ، جمله های مناسب بسازید وآنهارا درکتابچهٔ خود بنویسید: مینویسید، خورد، مینوشی ، میگویند، میگریزیم، میخوانم، میدوم، میآیی، خوش شد، تفریح میکنیم، انتظارمیکشید، سفر کردند،

مشق ۳۶. شعر زیررا بخوانید وفعلهای آنرا در کتابچهٔ خود رونویس کنید:

یکی قطره باران زابری چکید — خجل شد چوپهنای دریا بدید
که‌جایی که دریاست‌من چیستم — گر او هست حقا که‌من نیستم
چوخود را به‌چشم‌حقارت بدید — صدف درکنارش‌به‌جان پرورید
سپهرش به جایی رسانید کار — که شد نامور لولوی‌شاهوار
بلندی از آن یافت کوپست شد — درنیستی کوفت تا هست شد

مشق۳۷. از فعلهای چکید، بدید، رسانید، نامورشد، بلندی یافت وکوفت جمله ها ترییب دهید وبنویسید:

فعل از نگاه شخص و شماره (مفرد و جمع)

متن زیرین رابخوانید و به‌کلمه هایی‌که زیرآنها خط کشیده شده است توجه کنید:

من به احمد گفتم. امروز هوا سرد است، خیلی خنک میخورم او درجوابم گفت. بلی، هوا سرد است. ماهمه خنک میخوریم. بهتر است تو بالاپوش‌خود را بپوشی، دوباره برایش گفتم: شما هم بالا پوش خود را بپوشید وبه آنها نیز توصیه بکنید، که بالاپوش خود را بپوشند.

در زبان دری فعل دارای‌سه شخص ودو شماره میباشد: شخص اول- گوینده، شخص دوم- شنونده، شخص سوم - غایب

۱. گوینده کسیست،که گپ میزند.

۲. شنونده،کسیست،که با اوگپ زده میشود.

۳. غایب کسیست،که دربارهء اوگپ زده میشود.

فعل دارای دو شماره میباشد: شمارهء مفرد وشمارهٔ جمع

شخصها	مفرد	جمع
شخص اول	گفتم	گفتیم
شخص دوم	گفتی	گفتید
شخص سوم	گفت	گفتند

مشق ۳۸. جمله های زیرین را در کتابچهء تان رو نویس کنید، به زیر فعلها خط بکشید وشخص وشمارهء آنها را معین کنیـــد:

۱. ماباید هیچوقت کـاری نکنیم، که بـه ضرر مردم تمام شود.

۲. من اورا قلباً احترام میکنـم.

۳. او ازملاقات احمد خوشحال شد.

٤. آنان(آنها) برای خدمت به وطن کمرهمت بسته اند.

٥. تو وقت خود را برای کسب علم وکمال بگذران.

٦. شما کوشش کنید به وقت معین به مکتب حاضر شوید.

گردان فعل

جمله های زیرینرا بخوانید وبه کلمه هایی،که زیرآن خط کشیده شده است،توجه کـنـیـد:

۱. مـن میخـوانـم	مـا میخـوانیـم
۲. تـو میخوانـی.	شما میخوانـیـد
۳. او میخـوانـد.	ایشان میخـوانـند

تغییرهاییرا ، که فعل‌نظر به شخص وشماره به خود میگیـرد ، گردان فـعـل میگویـنـد.

اشخاص	مـفـرد	جـمـع
شخص اول	گفـتـم	گفـتـیم
شخص دوم	گـفـتـی	گفـتـید
شخص سوم	گـفـت	گـفـتـند

مشق ۳۹. فعلهای دیدن، نوشتن وخوردن رامثل جدول بالاگردان کنیـد:

مشق ٤٠. متن زیرین رادرکتا بچهٔ تان رونویس کنید وبـه زیـر فعلهای آن خط بکشیـد:

دوست خوب

اودر انتخاب دوست احتیاط میکند، زیرا همهء مامیدانیم، که یافتن دوست بسیار مشکل وترك آن آسان است . آنها این نکته را در نظر گرفته ودر انتخاب دوست کوشش میکنند. شما هم درانتخاب دوست از احتیاط کار بگیرید. من هم کوشش میکنم، دوست خوب وبا وفا داشته باشم.

مشق٤١. جملـه های زیـرینرا درکتا بـچهٔ خود رونویس کنید، سپس شخصها وفعلهای آنرا جدا بنویسیدو بعد بگویید، که آنها بـرای کدام شخصها آمده اند :

من از دوستی وصمیمیت توبسیار تشکر میکنم. مامیدانیم ، که رفیق خوب همیشه به آرامی وآسوده‌گی رفیق خود خوشحال میشود. اینقدر سامان قشنگ ومقبولرا، که شما تهیه میکنید، درکجامیفروشید . ماابن لوازم قشنگرا درخارج مملکت به فروش میرسانیم. او ازدیدن کارخانهٔ نجاری خوشحال شد . اینها کاریگران خـوب فـا بریکه هستند. تو برای ترقی وپیشرفت فابریکه، که‌سبب آبادی کشور میشود کوشش کـن.

مثال جمله اول: من، تشکر میکنم - شخص اول مفرد

مشق ٤٢. فعل« خواندن را به قسم شفاهی گردان کنید:

ریشهٔ فعل

کلمات زیرین را در کتابچهٔ تان رونویس کنید و به ساختمان فعلهای آن توجه نمایید:

- آورد - آر
- خواست- خواه
- کرد - کن
- دوخت- دوز
- سوخت - سوز
- ریخت - ریز
- ساخت - ساز
- فروخت - فروش
- شناخت - شناس

فعل دارای دو ریشه میباشد. ۱- ریشهٔ گذشته ۲- ریشهٔ مضارع.

مشق ٤٣. متن زیرین را در کتابچهٔ تان رونویس کنید و زیر ریشهٔ فعلهای آن خط بکشید:

نصایح معلم

معلمی به شاگردش گفت: کتابترا آر وآنرا به رفیقت ده. به رفیقت گوی، تا کتابرا بخواند ومطالب آنرا به‌فاروق بگوید. برای

آموختن علم زحمت بکش وآنرا سرمایه زندگی دان . به‌کمک روشنی علم راه خود را یاب. از صحبت مردمان نااهل دوری گزین.

مشق ٤٤ . کلمه های زیرینرا بخوانید وازبین آنها فعلها راپیدا کنید ودر کتابچهء خود بنویسید:

آمد، کمک، شنو، مستقل، گو ی، ده، شکن، ر یشه، صحبت، دوز، سوز، دوگانه، ریز، دار، ساز، ساخت، تحلیل، زن، نویس

ریشهٔ زمان گذشته

جمله های زیرین‌رارونو یس کرده وبه فعلهای‌آن توجه کنید:

۱. احمد به خانه رفت.

۲. آنها درس خواندند.

۳. محمود به مکتب آمد.

ریشهٔ زمان گذشته عمل وحرکت‌اجرا شده را افاده‌میکند. مثلاً دید، رفت، آمد، خواند، خورد وغیره ریشهٔ زمانْ گذشته وشخص سوم مفرد یک چیز میباشند. از ریشهٔ زمان گذشته تمام زمانها ی گذشتهٔ فعل ساخته میشود.

مشق ٤٥. متن زیرین رارونـویس کنید وبه زیر ریشهٔ زمان گذشته خط بکشید:

فاطمه درس خواند واز درس خواندن لذت بـرد. او کار کرد واز زحمتکشی بهره گرفت. اوبه این نتیجه‌رسید، که کامیابی مربوط به رنجبردن است.

مشق ٤٦. از ریشه های زمان گذشته، که در زیر داده شده است یک یک جمله بسازید:

نوشت، دید، دوید، نوشید، خواند، شکست،

مشق ٤٧. پنج جمله بنویسید و در هر جمله ریشهٔ زمان گذشته را به کار برید.

ریشهٔ زمان مضارع

جمله های زیر را در کتابچهٔتان رونویس کنید و به‌فعلها ی آن توجه نمایید:

١. به مدرسه وقتترو .

٢. از صحبت اشخاص بد بپرهیز.

٣. از جاهلان دوری گزین .

ریشهٔ زمان مضارع یا صیغهٔ امرشخص دوم مفرد یک چیز میباشد . ازریشه زمان مضارع تمام شکلها ی دیگر زمان مضارع ساخته میشود. مثلا خور. (بخور). رو، (برو) ،خوان، (بخوان) نوش ،(بنوش) خورم ، میخورم ، بخورم وغیره

مشق ٤٨. شعر زیر را در کتابچهٔ تان رونویس کنید و به زیرریشه های زمان مضارع آن خط بکشید :

بربند چومردان وطندوست میانرا
ازدست مده دامن صاحب نظر انرا
ای نور بصر از همه علم وهنر اولاست

در دورهٔ امروز هنر از همه بالاست
از بال وپر علم وهنر کسب هوا کن
اندر جگر بحر درا سیر وصفا کن
دانی به یقین دولت جاوید کمال است
بی علم شدن کامروا خواب وخیال است

مشق ٤٩. جمله های زیر را در کتابچهٔ تان رونویس کنیدوجای های خالی جمله ها را با آوردن ریشه های زمان مضارع ، که در چوکات داده شده است ،، پرکنید:

دوز
کن
خیز زن
خوان
گوی
نویس

۱. درسهای مکتب را هرشب . . .
۲. به فاضل ...، که قوانین ترافیکی را مراعات نماید.
۳. به فاضل گفتم. مکتوبرا . . .
٤. ازجوی آب . . .
٥. لباس برادرمرا برابر به اندامش . . .

مشق ٥٠. کلمه های زیر را در کتابچهٔ تان رونویس کنید واز هرکدام آن یک ـ یک جملهٔ مناسب بسازید :

رو، نوش، خور ، فروش ، گیر، بین.

مشق ٥١. ریشه های زمان گذشتهٔ زیرینرا به ریشهٔ زمان مضارع بر گردانید وآنها را در جمله های مناسب بنویسید:

رفت، فروخت، دید، آمد، خواند، خورد

مشق ۵۲. ریشه های زمان مضارع زیرینرا به ریشهٔ زمان گذشته بر گردانید وآنها را در جمله های مناسب بنویسید:

آ (بیا)، رو (برو) خوان (بخوان) گو (بگو) خور (بخور) نوش (بنوش)

مشق ۵۳. متن زیرینرا بخوانید، سپس یک چوکات بسازیدکه دارای دو خانـه باشد. از فعلـهای آن ریشهٔ زمان گـذشته وریشهٔ زمان مضارع بسازید وآنها را در چوکات زیر به زیر بنویسید:

همنوعی

برادر فاضل سر پناه نداشت. فاضل برایش یک خانه خرید. خانهٔ او دارای همه‌وسایل زنـدگی بود. برادرش از او خیلی‌خوشنود بود. برادران باید به یکدیگر دلسوز باشند و به یک دیگر کمک کنند.

مثال:

ریشهٔ زمان گذشته	ریشهٔ زمان مضارع
داشت	دار

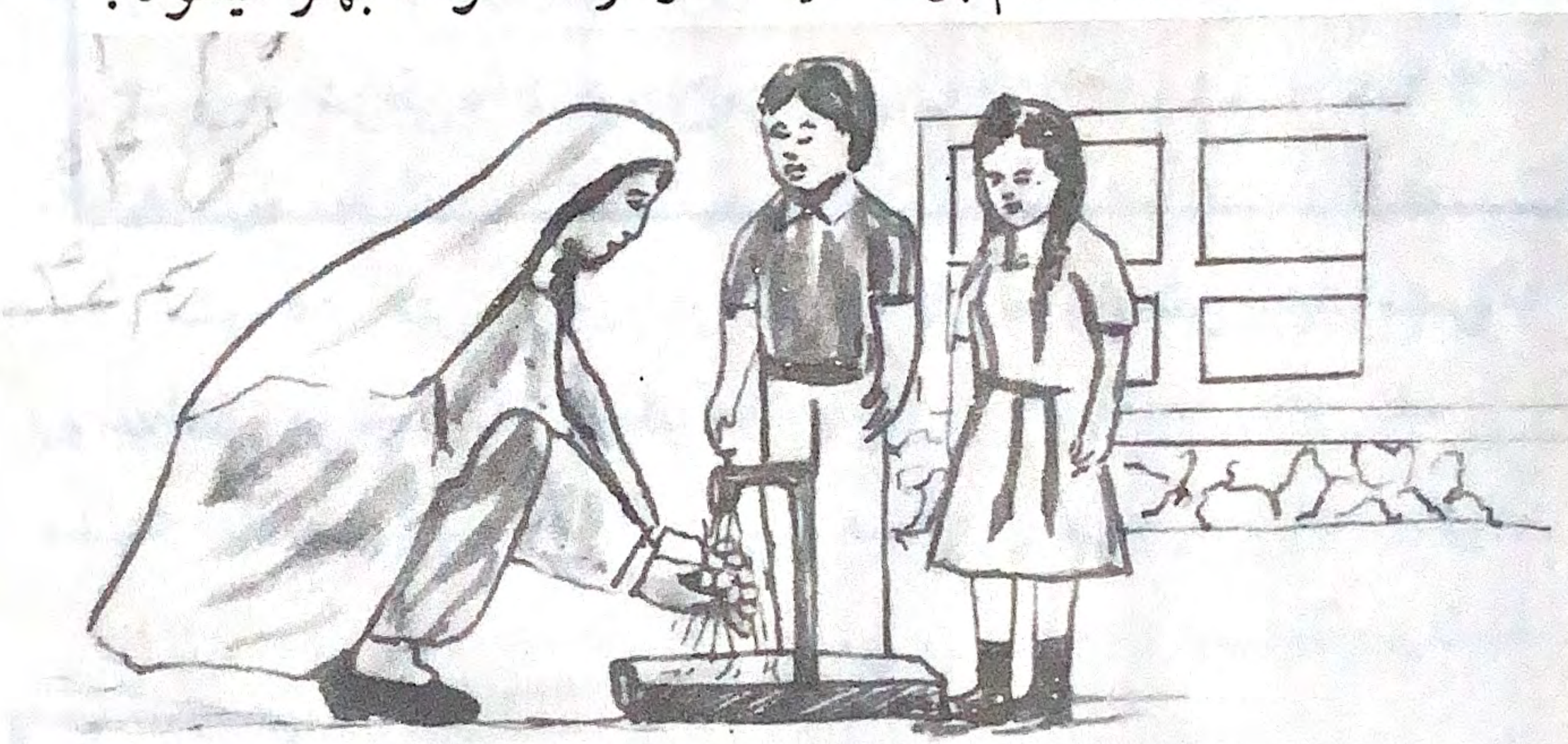
مشق ٥٤. متن زیرینرا بخوانید وروانویس کنید وزیر فعلهای آن خط بکشید:

میوهٔ تازه را پیش ازخوردن باید شست

جمشید از کانتین مکتب میوه میخرید وآنرا ناشسته میخورد. چون میوه را ناشسته میخورد، او در نزدیکهای امتحان سالانه مریض شد واز امتحان باز ماند. یک روز با او رو برو شدم وبرایش گفتم:

دوست عزیز ! وقتی میخواهی میوه بخوری، باید آنرا با آب پاك بشویی وبعد آنرا بخوری :

برهرکس لازم است ، که قبل از خوردن میوه آنرا بشوید، مخصوصاً آن میوه هایی ، که دارای پوست ضخیم نمیباشند. ولی میوه هایی ، که دارای پوست ضخیم‌میباشند ما نندتربوز ، خربوزه وغیره اگر شسته نشوند هم فرقی نمیکند . برعلاوهٔ میوه وقتی سبزیها را صرف میکنیم، باید آنرا قبل‌از صرف کردن بشوییم. برای شستن سبزیها اگر ازپوتاشیم پر منگنیت کارگرفته شود، بهتر میشود .

شکل (۴)

وجوه فعلها

جمله های زیرینرا رونویس‌کنید وبه فعلهایی ،که زیر آنها خط کشیده شده است توجه نمایید:

۱. پدر به خانه آمد.

۲. شاید برای مشاهدهٔ آثار تاریخی به موزیم بروم .

۳. اگردرس نخوانی دانشمند نمیشوی.

٤. امشب برای صرف طعام بـه خانهٔ ما بیا.

وقتی در اجرای یک کار به طور قطع ویقین، به طور شک یاتردید، به طـور امر ؛ فرمان یاخواهش ، به طور شرط و یا به طور احتمال حرف زده شود،آنرا به نام وجه فعل یاد میکنندو وجه فعل برچار قسم میباشد:

۱ـ وجه اخباری (خبری) ، ۲ـ وجه احتمالی (التزامی)، ۳ـ وجه شرطی، ٤ـ وجه امری .

مشق ٥٥. متن زیرین را در کتابچهٔ تان رونویس کنید، سپس وجه فعل هر جملهٔ آن را بگویید:

تلویزیون

فرستندهٔ تلویزیون درحقیقت نوعی از دوربین عکاسی است. این دوربین میخواهد تصاویررا به امواج الکتریکی تبدیل کند. قسمت اصلی این فرستنده یعنی آنکه‌نور را به جریان برق تبدیل‌میکند، فوتوسل نامیده میشود . اگر درست به تصویر تلویزیون نگاه کنید، میبینید که از نقاط بسیار کوچک تشکیل شده است. انجنیر تلویزیـون از احمد خواهش کرد، وقتی میخواهی تلویزیون را ببینـی پنج متر از تلویزیون فاصله بگیر .

مشق ٥٦. لطیفهٔ زیرین رابخوانید، سپس فعل هرجملهٔ آنرا معین کنید ودر کتابچهٔ خود بنویسید:

لطیفه

شخصی فریبکاری در روزنامه ها اعلان کرد وخواهش نمود هرکس یک دالر برای او روان کند،او راه ملیونر شدنرا به او خواهد آموخت. چون یک دالر مبلغ ناچیزی بود، هرکس نامه ای با یک دالر برای‌او فرستاد ونوشت، من میخواهم ملیونر شوم، تا اینکه دریک روزنامه مضونی به شرح زیر نشر شد.

.« آقایانی، که یک- یک دالر برای من فرستادند، من باهمان دالر ها ملیونر شدم. »

مشق ٥٧. جمله های زیرینرا درکتابچهٔ تان رونویس نمایید و جایهای خالی هرجمله رابا کلمه هایی ، که در چوکات داده شده است پرکنید:

اگر
هرگاه
داشته‌باشی
است
بگیر

۱... درزندگی متکی به‌خودباشی، حقیقتاً موفق میباشی.
۲. تنبلی سرمنشأ همه بدبختیها ...
۳ .... رفیقم درکنارم میبود، اینقدر تکلیف نمیدیدم.
٤- وقت راهرفتن به جاده ها از احتیاط کار...
٥.... دانشمند شوی، هرکس به‌تواحترام میکند.

مشق ٥٨. جمله‌های زیرینرا رونویس کنید وبه زیر وجه فعلی آنها خط بکشید:

محمود به شعبهء ما آمد وگفت: میخواهم برادر مرا به کودکستان شامل سازم، اگر درین کار بامن کمک کنی خوش میشوم برایش گفتم: شاید به شما کمک کرده بتوانم. فردا به دفترم بیا، با تویکجا خواهم رفت.

مشق ۵۹. کلمه های زیررا در کتا بچهٔ تان رونویس کنید و از هرکدام آن یک یک‌جملهء مناسب‌بسازید:

خواهم شنید، میشود، میخواهی، باید، مبادا، شاید، بیا،

وجه اخباری

جمله های زیر را بخوانید وبه کلمه هایی‌که زیر آنها خط‌کشیده شده است توجه کنید:

۱. شریف‌به منزل آمد وبه مطالعه شروع کرد.

۲. دیروز بارفیقم ملاقات کردم واز احوال پدرش پرسیدم.

۳. در زمستان هوا سرد میشود وانسان به پوشیدن بالا پوش ضرورت پیدا میکند.

وجه اخباری آنست، که حقیقت به وقوع آمدن ویا نیامدن عملرا در همه‌زمانها افاده کند.

مثلاً آمد، می‌آید، نیامد، خواهد آمد، نخواهد آمد و غیره، باید گفت‌که وجه اخباری گردان میشود.

مثلاً

اشخاص	مفرد	جمع
شخص اول	خواندم	خواندیم
شخص دوم	خواندی	خواندید
شخص سوم	خواند	خواندند

مشق ٦٠. جمله های زیرین رادر کتابچهٔ تان رونویس کنید و به یر وجه اخباری فعل آنها خط بکشید:

١. درزندهگی پرخروش امروزی، روحیهٔ پیکار در مقابل ستثمار درضمیر خلقها بیدار میگردد.

٢. دهقانان وکارگران در اتحادیه های کارگری شامل میشوند.

٣. فیوداليزم ارزشهای عالی انسانیرا ازبین میبرد.

٤. ادبیات عشق به زنده گیرا درنهاد انسان جامعهٔ ما بیدار میکند.

مشق ٦١. متن زیرینرا بخوانید ووجه اخباری فعل آنها را در کتا بچهٔتان رونویس کنید:

من چیستم؟

من از قیمتدارترین چیز های طبیعت استم. درهرجایی، که من موجود باشم، شما انسانها بی اختیار درآنجا میآیید و مسکن میگزینید. سرسبزی باغها وجنگلها از برکت من است. من موجود جانداری استم ومانند دیگر جاندارها تغذیه میکنم، رشد مینمایم. سرانجام پیر وفرسوده میشوم.

بعضی از ماعمر کوتاهی دارد وپس از چند سال فرسوده میشود اما بعضی از ما چندین صدسال عمر میکند. اکنون نام خودرا میگوییم من درخت استم.

مشق ٦٢. متن زیرینرا درکتابچهٔ تان رونویس کنید ووجه های اخباری فعل آنرا بگویید:

خوشبینی

شخص خوب همیشه نیکخواه دیگران میباشد. نیکخواهی ونیک بینی یک عمل پسندیده است. همیشه آرزو دارم، که درد وغم دیگران بخورم. از غمخواری دیگران لذت میبرم. اگر مستمندیرا ببینم، که رنج میکشد، از رنج بردن اومتاثر میشوم. اشخاص خوب درزنده گی به درد دیگران میخورد اگرخودرا انسان کامل میگیرید نباید به مردم بدبین باشید.

مشق ٦٣. فعلهای زیر ینرا درکتابچهٔ تان رونویس کنید واز هر کدام آن یک، یک جمله مناسب بسازید:

ملاقات کرد، مطالعه میکنم، میرود، آباد میشود، بررسی میکنیم

وجه احتمالی

جمله های زیرینرا در کتابچهٔ تان رونویس کنید وبه کلمه‌هایی، که زیر آن خط کشیده شده است توجه نمایید:

احتمال دارد به کارخود ادامه بدهید. ممکن برای دیدن دوست خود به کندهار بروم. شاید اورا دیده باشم.

وجه احتمالی فعل آنست، که کار را به طور شک ، دو دلی و احتمال بیان کند. وجه احتمالی توسط کلمه های شاید، ممکن ، احتمال دارد افاده و گردان میشود.

اشخاص	مفرد	جمع
شخص اول	شاید بروم	شاید برویم
شخص دوم	شاید بروی	شاید بروید
شخص سوم	شاید برود	شاید بروند

مشق ٦٤. جمله های زیرینرا در کتابچهٔ تان رونویس کنید و به زیر وجه احتمالی فعلهای آنها خط بکشید:

شاید مطالعهٔ هر کتاب نتواند به ما معلومات علمی بدهد. احتمال دارد کتابهای ساینس در اجرای این امر با ما کمک کند. ممکن گفتار مرا تصدیق کنید و احتمال دارد کتابهای ساینس را زیاد تر مطالعه نمایید.

مشق ٦٥. فعل« نوشتن» را در وجه احتمالی گردان کنید:

مشق ٦٦. درزیر جمله ها داده شده است. جمله ها را رونویس کنید و به زیر وجه احتمالی فعلهای آنها خط بکشید:

ممکن فردا به مکتب بیایم • وقتی با او روبرو شوی احتمال دارد ترا بشناسد.

شریف شاید فردا نزد داکتر برود. درشب تاریک سفر مکن، ممکن راه خود را گم کنی. درخوردن میوه احتیاط کن، احتمال دارد مریض شوی. در انتخاب دوست فکر کردن شاید در آینده انسانرا از

تکلیف خلاص سازد. شاید به‌واسطهٔ کوشش این آرزوی او برآورده شود.

مشق ٦٧. متن زیر را در کتابچهٔ تان رونویس کنید وجایهای خالی آنها را با کلمه های مناسب داخل چوکات پر کرده وجه احتمالی بسازید:

اسد و شریف

شام یک روز شریف و اسد در راه روان بودند. شریف از دور کسی را دید و گفت: ..... آن شخص یوسف باشد. اسد گفت: .... است یوسف باشد. شریف گفت: اگر تیز تر برویم .. او را گیر کرده بتوانیم. اسد گفت: شب نزدیک است، برای اینکه در آنجا زود تر برسیم .... تیزتر برویم ، مبادا هوا تاریک شود ودرآنصورت ... راه خود را گم کنیم .

ممکن ، احتمال دارد ، شاید

وجه شرطی

جمله‌های زیر را در کتابچهٔ تان رونویس کنید و به زیر کلمه‌هایی که زیر آن خط کشیده شده است توجه کنید:

١. اگر درس بخوانی ، دانشمند میشوی.

٢. اگر نیکی کنی، نیکی بینی.

٣. اگر رنج نکشی، گنج نیابی.

٤. اگر به ساعت ٨ بیایی ، برادر مرا ملاقات خواهی کرد.

هرگاه انجام یافتن یک فعل مشروط به وقوع فعل دیگر باشد آنرا « وجه شرطی» میگویند .

مشق ٦٨. جمله های زیررا درکتا بچهٔ تان رونویس کنید وبه زیر وجه شرطی فعل آنها خط بکشید:

۱. هرگاه صبح وقت ازخواب برخیزی، به وقت معین به مکتب رسیده میتوانی.

۲. اگر بااو روبرو شدی، احترامات مرا برایش برسان.

۳. در صورتیکه به حفظ الصحهٔ خود مراعات نماییم، مریض نمیشویم.

٤. اگربه رادیو بروی، میتوانی، از استیشن آن بازدید کنی.

مشق ٦٩. فعلهای خواندن ونوشتن رابه وجه شرطی گردان کنید:

مشق ۷۰. ضرب المثلهای زیرینرا رونویس کنید وبه زیر فعلهای وجه شرطی آن خط بکشید:

تاشب نروی روزبه جایی نرسی. شخص اگربه دنیا نیاید، بهتراست ازاین که در جهالت زیست کند.

خواهی نشوی رسوا، همرنگ جماعت باش، رستی، اگرراستی.

مشق ۷۱. متن زیرینرا بخوانید. سپس جواب سوالهایرا، که در زیر متن داده شده است، درکتابچهء تان به قسم نقل تفهیمی بنویسید:

فابریکهٔ پشمینه بافی

احمد خانوادهٔ خود را برای گذشتاندن زمستان به قندهار برد. آب وهوای قندهار در زمستان معتدل است. بعض مرد مان کوچی نیز برای گذشتاندن زمستان به جاهای گرم میروند. احمد در وقت اقامت خود درقندهار ازفابریکهٔ پشمینه بافی دیدن کرد ویک اندازه

معلومات درباره‌ء فابریکه به دست آورد. در فابریکه‌ء پشمینه بافی تکه های پشمی خوب ونفیس بافته میشود. این تکه ها برای ساختن دریشی وبالاپوش به کار میرود.

۱. احمد خانواده‌ء خود را به کجا برد ؟

۲. کدام مردمان در زمستان به جاهای گرم میروند؟

؟ ۳. دروقت اقامت خود در قندهار ازکجا دیدن کرد؟

٤. در فابریکه چی قسم تکه ها بافته میشود؟

٥. تکه های پشمینه بافی برای چی به کار میرود.؟

وجه امری

جمله‌های زیرینرا در کتابچه‌ء تان رونویس کنیدوبه کلمه هایی که زیرآن خط کشیده شده است خوب توجه کنید :

۱. به اتاق برو وکتاب مرا بیار.

۲. این قلمها را بگیرید وآنرا بشمارید.

۳. امشب به ساعت یازده ازسینما به خانه‌ء من بیا.

٤. کتاب قادر را مطالعه‌کن ودر نگهداری آن توجه جدی بنما.

٥. برای دوستت مکتوب بنویس.

٦. به چیزهای خطرناك دست مزن وباحیات خود بازی مکن

وجه امری آنستکه عمل درآن طور امرو فرمان به قسم مثبت یا منفی اجرا شود. وجه امری بـه صورت مفرد وجمع آمده میتواند و گردان میشود. مثال رو، روید- گیر، گیرید ، به وجه امری میتوانیم پیشوند « ب » را اضافه کنیم« مثلا برو، بخوان.

اشخاص	مفرد	جمع
شخص اول	بشمارم	بشماریم
شخص دوم	بشماری	بشمارید
شخص سوم	بشمارد	بشمارند

مشق ۷۲. جمله های زیرین را در کتابچهٔ تان رونویس کنید وبه زیر« وجه امری» فعلها خط بکشید:

۱. برای آموختن علم شب و روز زحمت بکشِ.

۲. با مردمان دروغگو وخاین دوستی مکن.

۳. کوشش کن باهر کس صمیمی ودوست خوب باشی.

٤. ازنزدیکی جاهلان بپرهیز ومصاحبت بادانشمندانرا ازیادمبر.

٥. برای خدمت به خلق وکشور ایثار وفداکاری را شیوه خود ساز.

مشق۷۳. متن زیرین را بخوانید واز فعلهای(وجه امری)آنها جمله های مناسب دیگر بسازید:

تربیت سالم

اطفال خود رابرای ازدیاد معلومات به موزیم ببرید. از طفلی در آنها ایجاد شخصیت بکنید. در کودك ذوق مطالعه را زنده سازید. به کودك بگویید، که احترام والدین، معلمان وبزرگانرا به جا آورند. بازور وسرزنش کودکرابه کار وادار نسازید. بالای کودك

به زور درس نخوانیدبگذارید خودش به ذوق‌خود درس بخواند.

مشق ۷٤. متن زیرین رابه دقت بخوانید. سپس جواب ،سولهاییرا که در زیر متن آورده شده است،درکتابچهٔ تان بنویسید. ودر وقت نوشتن جوابها از محتویات رسم استفاده نمایید:

شفاخانه

ساختن جایی که درآن بیماران تحت مراقبت وتداوی قرار میگیرند، فکر تازه‌یی نیست. ازقدیم انسانها برای تداوی مریضان شفاخانه‌ساخته‌اند. درشفاخانه های قدیم ، آنطور ، که امروز معمول است مریضانرا تحت تداوی نمیگرفتند. یک‌یاچند طبیب تمام امراض شناخته‌شدهٔ آن‌وقترا تداوی مینمودند. اما امروز هر مرض متخصص جداگانه دارد. امروز داکتران وهم‌پرستاران مریضانرا مراقبت میکنند. شفاخانه‌های بزرگ امروزی همه وسایل تداویرا دراختیار دارند. درشفاخانه ها معالجهء مریضان مجانیست.

شکل (۵)

۱. انسانها شفاخانه را برای چی میسازند؟
۲. امراض شناخته شدهء آن وقتراکی تداوی مینمود؟
۳. امروز برای هرمرض چی داریم؟
۴. کی مراقبت مریضها را میکند؟
۵. شفاخانه های امروزی چی چیزها رادر اختیار دارند؟
۶. اکنون درشفاخانه ها معالجه چی طور است؟

مشق ۷۵. متن زیر را درکتابچهءتان رونویس کنید وجایهای خالی آنهارا با آوردن فعلهای(وجه امری) پرکنید.

پدری به طفل خود میگفت: مادر- وطن بالای ما وشما حقوق فراوان دارد. کوشش... برای خدمت مادر- وطن فداکاری... زیرا بدون فداکاری حق وطن ادانمیشود. ازآب وهوای وطن استفاده ..... اگر دهقان هستی درزمین وطن گندم... گندم را آب..... وقتی حاصل گندمرا به دست آوردی یک اندازهٔ آنرا برای خوراك خود وفامیلت.... واندازهٔ دیگرآنرا برای خوراك هموطنانت به فروش.....

مشق۷۶. جمله های زیرین رابخوانید: این جمله هارا یک شاگرد صنف ششم دربارهٔ خود نوشته است. بعد از خواندن این نوشته شماخودتان چندجمله در بارهٔ برادر، پدر ویامعلم درکتابچهٔ تان بنویسید ودرآن فعلهای وجه امری را بکار ببرید.

من ده سال قبل درکابل تولد شدم. سومین فرزند پدر ومادر خود استم. وقتی هفت ساله شدم به یکی از مکتبهای ابتدایی نزدیک

خانهء خود شامل شدم. اکنون‌در صنف ششم درس میخوانم. من به مضمون دری‌علاقهء فراوان‌دارم، آرزو دارم در آینده یک نویسنده وشاعر خوب شوم، تا برای‌وطن،مردم وکشورخود از راه شاعری ونویسنده‌گی خدمت کنم ویک شاعر ونویسندهٔ خوب بار آیم.

زمانه های فعل

جمله های زیرین رادرکتابچهٔ تان رونویس نماید وبه‌فعلهای،که زیرآن خط کشیده شده است.توجه کنید:

۱. دیروز اسد برای دادن کنفرانس به کندهار رفت.

۲. آنها به خانهٔما آمدند.

۳. من هرروز به مکتب میروم.

٤. پدرم در فابریکه کار میکنـد.

٥. فردا نامه را به برادرم میفرستم.

٦. اوبـه نامهٔ من جواب خواهد داد.

فعل دارای‌سه زمان میباشد؛زمان گذشته (ماضی)زمان‌مضارع (حال) وزمان آینده (مستقبل)

مشق ۷۷. متن زیرینرا بخوانید وبه زیر فعلهای‌که درمتن آمده است خط بکشیـد :

بهار جاویدان

بهار آمد، باآمدنت‌ای بهار زیبا،خون زنده‌گی در رگهای ما جوشیدن گرفت. گلهای تمناو آرزوی مقدس در گلزارزنده‌گی‌ما خواهد شگفت. مردمان زحمتکش ما برای خوددنیای زیبا و پر سعادتی میسازند. توبا بهاران‌دیگر خیلی فرق داری. باآمدن تو شعور همنوعی واحساس فداکاری درنهاد همه مردم ما بیدار گردید. مادر پرتوت‌ای بهارشاداب‌همیشه شگوفان وخندان‌خواهیم‌بود. وبهار جاویدان ما دیگر رنگ خزان ، به خود نخواهد گرفت .

مشق ۷۸. فعلهای متن بالا را درکتابچهٔ خود رونویس کنید و زمان های آنها را دریک جدول نشان دهید: مثال:

مثال:

آینده(مستقبل)	مضارع	گذشته
خواهد شگفت	میسازند	آمد

مشق ۷۹ . شعرزیرا را بخوانید ورونویس کنید . بعد زمان فعلهای‌آنرا واضح‌سازید :

(طاهرباهمت)

در این خاکیطلسم سستبنیاد — شنیدم وقتی ازفرزانه استاد

خوش‌الحان‌طاهری از بوستانی — به شاخی ریخت طرح‌آشیانی

به‌محنت خاروخاشاکی کشیدی — برآن‌شاخش به صد امید چیدی

خس‌خشکی‌چو برخاری فزودی — نمودی ازشغف دلکش‌سرودی

چووقت آمد که بختش یاورآید — گل امیدش از گلبن برآید

در آن فرخنده جا منزل گزیند — درآن خرمسرا خوشدل‌نشیند

که ابری ناگهان دامنکشان شد — وزان برقی عجب آتش‌فشان شد
شراری ریخت بر کاشانهٔ او — که درهم ریخت عشرتخانه او
به جا نگذاشت در اندك زمانی — ازان جز مشت خاکستر نشانی
چو دید این بازی از چرخ غم‌اندوز — کشید از دل چو برق آه جهانسوز
نه دست آن که با گردون ستیزد — نه پای آن که از دوران گریزد
بگریبدی گهی برخویشتن سخت — بخندیدی گهی از سستی بخت
دلش هر چند زخمی بس عجب داشت — ولی دامان صبر از دست نگذاشت
غبار از خاطر آشفته میرفت — فریب خویشتن میدادو میگفت
بدل گو باش خاشاکی به خاکی — چودرکف هست خاکی نیست باکی
جهان گرجمله از من رفت گو رو — زمشت خاك ریزم طرحش ازنو
وراز برقم برون شدخرمن ازدست — بحمدالله کف خاکسترم هست

بسازم بستر از خاکستر گرم
وزان پهلو نهم بر بستر نرم (میرزانصیر)

مشق ۸۰. در کتابچهٔ تان یک جدول مانند جدول زیر بسازید و سه ـ سه جمله برای هر زمان در آن بنویسید :

زمان آینده (مستقبل)	زمان مضارع (حال)	زمان گذشته (ماضی)

مشق ۸۱. متن زیر را در کتابچهٔ تان رونویس کنید. بعد به جمله هایی، که بعد از متن می‌آید متوجه شوید، اگر جمله‌ها مطابق متن باشد مقابل آن حرف (ص) و اگر مطابق متن نباشد، مقابل آن (غ) در کتابچهٔ تان بنویسید:

اعمار بندها

بند ها به غرض آبرسانی به شهرها، تولید برق آبی، آبیاری اراضی زراعتی ، تکثیر ماهی ودر بعض کشور ها برای کشتیرانی وتفریح آباد میشود. مواد ساختمانی بندها نظر به محل اعمار آنها تفاوت میکنند. مثلاً درجایی که مواد محلی سنگ و خاك غیرقابل نفوذ آب فراوان باشد، از ساختن بند های کانکریتی صرف نظر میشود. درممالکی ، که چوب ومواد محلی وافر یافت میشود ، بندهای کوچك را از چوب وبند های بزرگ را از کانکریت میسازند. اگر مقاومت یک بند درمقابل حوادث طبیعی وفشارهای ممکن درست سنجیده شود، بند همیشه مستحکم خواهد بود وا ز بین نخواهد رفت قرار تحقیقات دانشمندان مستحکمترین بند درمقابل فشارزلزله بندخاکیست.

۱. بند در بعض کشور ها تنها برای کشتیرانی وتفریح آباد میشود.

۲. درجاهایی که مواد محلی سنگ وخاك غیر قابل نفوذ آب باشد،از ساختن بند های کانکریتی صرف نظر میشود.

۳. بند های کوچك را از چوب وبند های بزرگرا از کانکریت میسازند.

٤. اگر مقاومت یک بند در مقابل حوادث طبیعی وفشارهای ممکنه درست سنجیده شود، بند همیشه مستحکم خواهد بود.

٥. قرار تحقیقات دانشمندان مستحکمترین بند در مقابل فشار وزلزله بند خاکیست.

٦. مواد ساختمانی بند ها نظر به محل اعمار آنها تفاوت میکند.

زمان گذشته (ماضی)

جمله های زیر را در کتابچهٔ تان رو نویس کنید و به کلمه‌هایی که زیر آن خط کشیده شده است، توجه کنید:

۱. او دیروز با احمد به مکتب آمد.

۲. من دیروز تا شام کار کرده ام.

۳. شما با همصنفیهای خود درس خوانده بودید.

٤. فرید شبانه به پدرش میگفت.

زمان گذشته عملی را افاده میکند، که در زمان گذشته واقع شده باشد.

اشخاص	مفرد	جمع
شخص اول	گفتم	گفتیم
شخص دوم	گفته ای	گفته اید
شخص سوم	گفته بود	گفته بودند

مشق ۸۲. متن زیرینرا درکتابچهء تان رونویس کنید وبه زیر فعلهای زمان گذشتهء آن خط بکشید:

کشف مکروب

چند سال پیش هیچکس مکروبرا نمیشناخت. لویی پاستور دانشمند فرانسوی،که به خدمت خلق علاقهء زیاد داشت، شب و روز کتابها را خواند وبه‌سبب مطالعهء زیاد مکروبرا شناخت. اوکشف کرد، که بعضی ازمکروبها سبب بروز بیماریها میشوند واین بیماریها ازیکی‌به دیگر سرایت میکنند. پاستور عملیهٔ پاستوریزه (درست نگاه کردن یک چیزی‌که گندیده نشود) رابدست آورد. وقتی یک بیماری خطرناك به نام سیاه زخم سراسر روستا های فرانسه را فرا گرفت، هزارها گوسفند وگاو را تلف کرد. پاستوربه این فکرشد،تا کاری بکند، که جلواین بیماری را بگیرد.

مشق ۸۳. فعل (نوشیدن) را در زمان گذشته گردان کنید:

مشق۸٤. جمله‌های‌زیرینرا بخوانید. سپس ازبین کلمه های‌که در زیرهر جمله داده شده‌است، کلمهٔ مناسب‌را، که‌معنای جمله را مکمل بسازد. انتخاب کنیدو جمله‌های مکملرا در کتابچهٔ تان رونویس نمایید:

۱. افغانستان یک مملکت .... میباشد، که ۸۵ فیصد مردم آن دهقان است:

صنعتی - زراعتی

۲. در افغانستان‌هر دهقان‌بیزمین دارای... جریب زمین میباشد

بیست - پنج - پانزده

۳. چون اکنون زمین از خود دهقانان است، لذا زحمت میکشند و
از آن حاصل.... میگیرند.

خوب ـ فراوان

٤. برای این که حاصل زمین فراوان شود استعمال.... حتمی است.

خاك ـ کود کیمیایی ـ شوره

٥. بیایید، برای سرسبزی کشور عزیز خود از.... کار بگیریم.

فداکاری ـ زحمتکشی ـ خوشبینی

مشق ۸۵. شعر زیر را در کتابچهٔ تان رونویس کنید و به زیر فعلهای زمان گذشتهٔ آن خط بکشید:

هله برخیز، که شد فصل بهار ای دهقان
بوی گل برد ز دل صبر و قرار ای دهقان
خون گلزار به جوش آمد و بلبل به خروش
شد چمن باز پر از نقش و نگار ای دهقان
لاله بر دامنه ها باز برافروخت چراغ
بسکه از کوچهٔ گل کرد گزار ای دهقان
سبز پوشان چمن جامهٔ نو پوشیدند
رنگ برتوسن بو گشت سوار ای دهقان
از ضیاء قاریزاده

مشق ۸٦. یک متن سه سطری بنویسید، که در آن فعلهای زمان گذشته استعمال شده باشد.

زمان گذشتهٔ عادی (ماضی مطلق)

جمله‌های زیر ینرا در کتابچهٔ تان رونویس کنید و به فعلهای ی،که زیر آنها خط کشیده شده‌است،توجه کنید:

۱. من برای تماشای نندارتون رفتم.

۲. تو آب سرد نوشیدی.

۳. او به ساعت یازده برای ملاقات برادرش آمد.

زمان گذشتهٔ مطلق آنست، که‌عمل یک بار در گذشته انجام گرفته‌و تمام شده‌باشد. این ماضی از ریشهٔ زمان گذشته با آوردن پسوند های فعلی (م،ی، یم، ید، ند) در آخر آن ساخته میشود.

	اشخاص	مفرد	جمع
	شخص اول	دیدم	دیدیم
	شخص دوم	دیدی	دیدید
	شخص سوم	دید	دیدند

مشق۸۷. متن زیر ینرا در کتابچهٔ تان رونویس کنید و به زیر فعلهای ماضی مطلق آنها خط بکشید:

جنگ نابود باد!

درحدود صدسال پیش در یکی از ممالک جنگ سختی روی داد. یکی از نویسنده‌های مردم سویس در بارهٔ وضع جنگ کتاب

کوچکی نوشت. در این کتاب نویسنده پیشنهاد کرد، که از بین مردم چند نفر تعیین شوند، تا به یاری و کمک زخمیان اقدام کنند. پیشنهاد این نویسنده سبب شد و چند نفر انتخاب گردید. آنها برای کمک زخمیان رفتند.

مشق ۸۸. فعل «دویدن» را در زمان ماضی مطلق گردان کنید:

مشق ۸۹. متن زیر بنر ابخوانید و از فعلهای زمان گذشتهٔ عادی آن چند جمله در کتابچهٔ تان بنویسید:

تلسکوپ

گالیله دانشمند ایتالیایی اولین کسی بود، که چار قرن پیش تلسکوپ را ساخت و با آن به مشاهده آسمان پرداخت. او ماه را با تلسکوپ مطالعه کرد. دانشمندان قدیم میگفتند، که ماه کاملاً هموار است، پستی و بلندی ندارد.

زمان گذشتهٔ استمراری

جمله‌های زیر بنر ادر کتابچه تان رونویس کنید و به فعلهای، که زیر آنها خط کشیده شده است، توجه کنید:

۱. او برای گرفتن پرنده میدوید.

۲. برادرم به مطالعهٔ کتاب میپرداخت.

۳. ما برای تماشای پروژه مرغداری میرفتیم.

زمان گذشتهٔ استمراری عملیرا افاده میکند ، که در زمان گذشته به صورت دوامدار واقع شده باشد. زمان گذشتهٔ استمراری با داشتن پیشوند «می » (همی) از زمان گذشتهٔ مطلق فرق میشود.

اشخاص	مفرد	جمع
شخص اول	میدیدم	میدیدیم
شخص دوم	میدیدی	میدیدید
شخص سوم	میدید	میدیدند

مشق ۹۰. متن زیرینرا رونویس کنید وبه زیر فعلهای زمان گذشتهٔ استمراری جمله ها خط بکشید:

منظرهٔ طبیعت

طبیعت دشترا ازخوشه‌های طلا یی رنگ گندم میپوشانید. مزارع را با رنگ زرد طلایی در میآورد. وزش باد را نشان میداد، که خوشه‌های رسیده‌را خم میکرد. تابلوی تابستان‌هم بسیارزیبا به نظر میخورد. خورشید جهان افروز را از پشت ابرهای سفید کمرنگ نمایان میکرد.

مشق ۹۱. فعل «دوشید » را در زمان گذشتهٔ استمراری در کتابچهٔ تان گردان کنید:

مشق۹۲. جمله های زیرینرا رونویس کنیدوزیر زمان‌گذشتهٔ استمراری آنها خط بکشید:

۱. هر وقت که‌نوای موسیقی میشنیدم،بی اختیار چنین میپنداشتم، که‌در دریای پهناور به گردش در آمده ام.

۲. هنگامی که‌نسیم‌ملایم میوزید، خوشی عجیبی برایم رخ میداد.

مشق۹۳. شش‌جمله درکتابچهٔ تان بنویسید ودر آن جمله ها فعل گذشتهٔ استمراری را به کار ببرید:

زمان گذشتهٔ دور (ماضی بعید)

جمله های زیررادر کتابچهٔتان‌رونویس کنید و به کلمه های که زیر آنها خط کشیده شده است، توجه نمایید:

۱. خواهرم برای درس خواندن در پهلویم نشسته بود.

۲. من دردرسها با او کمک کرده بودم.

۳. آنها برای کمک به مستمندان عهدبسته بودند.

زمان‌گذشتهٔ دور (ماضی‌بعید) عملی را افاده میکند، که دریک‌گذشتهٔ نسبتاً دور واقع شده باشد. این زمان از ریشهٔ فعل زمان‌گذشته باعلاوه‌کردن‌پسوند(ه) و فعل‌معاون بودن درشکل (بود) وپسوند های فعلی (م،یم،ی، ید،ند) ساخته میشود.

اشخاص	مفرد	جمع
شخص اول	رفته بودم	رفته بودیم
شخص دوم	رفته بودی	رفته بودید
شخص سوم	رفته بود	رفته بودند

مشق ۹٤. متن زیرینرادرکتابچهٔتان رونویس کنید وبه زیر فعلهای زمان گذشتهٔ دور جمله ها خط بکشید:

میخواهم رسام شوم

من ده ساله شده‌بودم. روزی قلمهای رنگهٔ برادرم توجه مرا به خود جلب کرد.خودرا به طرف قلمهای رنگهٔ برادرم رسانیدم وآنها رابه اجازهٔمادرم گرفتم وبه‌رسم‌کشیدن پرداختم. هنوزرسم خودراتمام‌نکرده‌بودم، که برادرم آمد ورسم مرا دید. از بس رسمم‌خوشش آمد، به‌خندهٔقهقه شروع کرد و گفت، تاکنون چرا به من نگفته بودی، که من به رسم کشیدن علاقه دارم،حالی که دانستم قلمهای زیاد برایت میخرم.

مشق ۹۵. به‌رسم ببینیدوبه سوالهای‌زیرین بااستفاده از متن جواب بگویید:

شکل (٦)

۱. فرید چند ساله شده بود؟
۲. چی چیز توجه فرید را به خود جلب کرد؟
۳. فرید به‌چی کار پرداخت؟
٤. برادر فرید آمد وبه او چی گفت؟

مشق۹٦. شش‌جمله بنویسید ودر آنها فعل‌زمان گذشتهٔ دوررا به کار ببرید:

مشق۹۷. جمله‌های زیررا رونویس کنید وزیرفعلهای ماضی بعید آنها خط بکشید:

۱- روز به پایان نرسیده بود، که برادرم ازسفر آمد.
۲. همه به خواب رفته بودند وآوازی به گوش نمیرسید.

مشق۹۸. فعل «شنیدن» را درزمان گذشتهٔ دورگردان کنید:

زمان گذشتهٔ قریب (ماضی نقلی)

جمله‌های‌زیر رارونویس کنیدو به کلمه هایی،که‌زیر آنها خط کشیده شده است،توجه کنید:

۱- ذخایر معدنی درافغانستان کشف گردیده‌است.
۲- برای ترقی کشور از ذخایر معدنی استفاده کرده ایم.
۳- به کمک مطالعه توانسته ام ازرازهای طبیعت آگاه‌شوم.

زمان گذشتهء قریب عملیرا افاده میکند، که درگذشته واقع شده اما اثریا نتیجهٔ آن تا حال برجا باشد. زمان گذ شتهٔ قریب (ماضی نقلی از ریشهٔ زمان گذشته باعلاوه کردن پسوند (ه) وپسوند های فعلی یا خبری(ام، ایم ء ای، اید. است، اند) ساخته میشود.

اشخاص	مفرد	جمع
شخص اول	خوانده ام	خوانده ایم
شخص سوم	خوانده ای	خوانده اید
شخص دوم	خوانده‌است	خوانده اند

مشق۹۹. جمله های زیرینرا در کتابچهٔ تان رونویس کنیدوبه زیر فعلهای گذشتهٔ قریب‌آن خط بکشید:

۱. طارق امسال به صنف دوم آمده است.

۲. من هم کامیاب شده ام.

۳. ماهمیشه درس خوانده ایم.

٤. توبه درس های خود کوشش کرده ای.

٥. آنها نیز درسهای خود را خوانده اند ودر امتحان کامیاب شده اند.

مشق ۱۰۰. متن زیرینرا بخوانید وفعلهای زمان گذشتهٔ قریب آنرا بیرون‌نویس کنید وبعددرکتابچه های خودبه جمله های دیگر استعمال نمایید:

نوعدوستی

احساس انساندوستی ونوعخواهی از آغاز بابشر سرشته شده است. حیات اجتماعی ومدنی این معنیرا در نهاد انسان خوبتر پرورانده‌وپراگنده است. ملت‌ما این خصلت‌ستوده رابه نظر قدر دیده در مواقع لازم به کار بسته اند. هیچ نوع ایثاروهمنوعیرا در مقابل بشریت‌دریغ نفرموده اند. تاریخ شهادت میدهد، که‌ما در ازمنهٔ مختلف‌مراکزی روی‌همین منظوربه‌وجود آورده‌ایم.

مشق ۱۰۱. فعل« توانستن» را در زمان گذشتهٔ قریب گردان کنید:

زمان مضارع (حال ـ آینده)

جمله های زیررا در کتابچهء تان رونویس کنید وبه کلمه هایی، که زیرآنها خط کشیده شده است، خوب توجه کنید:

۱. او مجله میخواند.

۲. تابستان به کجا میروی

۳. مابه وقت معین غذا میخوریم.

٤. حمید شربت مینوشد.

٥. شما وقت از خواب میخیزید.

عملهای که در جمله های بالا ذکر شده است ، هم بر زمان حال وهم بر آینده دلالت میکند. پس مضارع عملیرا افاده میکند، که هم به زمان حال وهم به آینده تعلق بگیرد. این زمان از ریشهٔ فعل امر باعلاوه کردن پیشوند (می یاهمی) دراول فعل پسوند های فعلی م، یم، ی، ید، آخرند درفعل ساخته میشود. مثلاً از (خور) زمان حاضر آن چنین گردان میشود.

اشخاص	مفرد	جمع
شخص اول	میخورم	میخوریم
شخص دوم	میخوری	میخورید
شخص سوم	میخورد	میخورند

مشق ۱۰۲. متن زیرینرا در کتابچهٔ تان رونویس کنید و به زیر فعلهای زمان مضارع آن خط بکشید:

کاوشهای تحقیقاتی در زمین

درحفریات ازافزار های ظریف وکوچک کار میگیرند. زیرا باافزارهای ثقیل آثار باستانی سالم بدست نمیآید. یک باستانشناس چندین سال به صورت عمومی به تحصیلات خود ادامه میدهد وبعد از اکمال تحصیل یکی از شعوق آنرا انتخاب کرده، تحقیقات خود را در همان زمینه انجام میدهد. همچنان آراستن اتاق نمایش آثار باستانی درموزیم یک فن جداگانه میباشد. اشیای برنجی باید

درجای گذاشته شود، که رطوبت نداشته باشد، زیرا رطوبت به به آنها صدمه میرساند.

مشق ۱۰۳. مصدر (خوابیدن) را در زمان مضارع گردان کنید:

مشق ۱۰٤. در کتابچهٔ خود شش خط پهلو به پهو بکشید. قرار هدایت حروفرا برخطها بنویسید. سپس فعلهای داده شده را نیز درکتابچهٔ تان رونویس کنید. کلمهٔ صحیح را، که ازیک جا شدن حروف بدست میآید پیدا کنید وبه زیر همان فعل خط بکشید:

مثال: م ی خ و ر م

حرف (و) را برخط چارم بنویسید.

حرف (م) را برخط اول بنویسید.

حرف (ی) را برخط دوم بنویسید.

حرف (ر) را برخط پنجم بنویسید.

حرف (خ) را برخط سوم بنویسید.

حرف (م) را برخط ششم بنویسید.

میآیم - میدوم - میخورم - مینویسم .

حرف (ی) را برخط پنجم بنویسید .

حرف (ی) را برخط دوم بنویسید

حرف (ش) را برخط سوم بنویسید.

حرف (م) را برخط اول بنویسید.

حرف (و) را برخط چارم بنویسید.

حرف (د) را برخط ششم بنویسید.

میگوییم - مینوشند - میشوید - میخورد.

حرف (ی) را برخط دوم بنویسید.

حرف (م) را برخط اول بنویسید.

حرف (ر) را برخط پنجم بنویسید.

حرف (خ) را برخط سوم بنویسید.

حرف (و) را برخط چارم بنویسید.

حرف (د) را برخط ششم بنویسید.

میرود - میگویند - میخورد - مینویسم.

مشق ۱۰۵. شعر زیرا در کتابچهٔ تان رونویس کنید وبه زیر فعلهای زمان مضارع آن خط بکشید:

درخت بید

درخت بید هم دارد ثمرها
شود شاخش عصا، گر بهر پیری
وگر درسایه اش گاهٔ تموزی
بیاساید دمی مرد فقیری

مشق ۱۰۶. جمله های زیرینرا در کتابچهٔ تان بنویسید و فعلهای مضارع آنرا درجمله های دیگر استعمال نمایید:

کاکای فاروق به پروان میرود. درآنجا چند جریب زمین خریداری میکند. در پروان دوستانش بااوکمک مینمایند. امسال

چند جریب زمین خرید. سال آینده بزای کشت وزراعت به آن مصروف میشود. این مصروفیت برای او خوب است. او از حاصلات زمین خوشنود میشود.

مشق ۱۰۷. یک مضمون چار سطری در بارهٔ مکتب بنویسید و درآن مضمون فعلهای مضارع را بکار ببرید:

زمان آیندهٔ مطلق (مستقبل)

جمله‌های زیر را در کتابچهٔ تان رونویس کنید و به فعلهای که زیرآنها خط کشیده شده است خوب توجه نمایید:

۱. من فردا به کندهار خواهم رفت.

۲. تو فردا به کندهار خواهی رفت.

۳. او فردا به کندهار خواهد رفت.

٤. ما فردا به کندهار خواهیم رفت.

٥. شما فردا به کندهار خواهید رفت.

٦. ایشان به کندهار خواهند رفت.

مستقبل زمانیست، که تنها برآینده دلالت میکند. مستقبل از ریشهٔ زمان مضارع، پسوند های فعلی وریشهٔ زمان گذشته ساخته میشود.

مثال:

اشخاص	مفرد	جمع
شخص اول	خواهم خواند	خواهیم خواند
شخص دوم	خواهی خواند	خواهید خواند
شخص سوم	خواهد خواند	خواهند خواند

مشق ۱۰۸. متن زیرینرا درکتابچهٔ تان رونویس کنید وبه زیر فعلهای زمان آیندهٔ آن خط بکشید:

ادبیات بیدارکنندهٔ احساسات درنهاد انسانیست

ادبیات عشق به زنده گیرا درنهاد انسان جامعهٔ مابیدار خواهد کرد وآنهارا خواهند فهمانید ، که در برابر ناملایمتهایی،که به زنده‌گی آنها روخواهند آورد ، تسلیم نگردند. درافتخار هر بهبودیی، که نصیب جامعهٔ ماشود، آنها بهره خواهند داشت. ادبیات درانسان جامعهء ماعلاقه به عمل واحترام به‌انسان وخرد انسانیرا بارورخواهد کرد.

مشق ۱۰۹. متن زیررا ، که دربارهٔ تیلفون است ،به‌دقت بخوانید وزمان فعلهای آنرا مشخص کنید:

تیلفون

تیلفون یک کلمهٔ یونانیست ومعنای آن (مکالمه ازراه دور)ۀ میباشد. تیلفون را(گراهام بل)درسال ۱۸۷۶ اختراع کرد. به‌واسطهٔ تیلفون میتوان ازفاصله های دوربه صورت مستقیم باهم مخابره نمود.هرتیلفون دارای یک‌دستگاه گیرنده‌ویک دستگاه‌فرستنده‌است که به‌وسیلهٔ گیرنده انسان میشنود وبه واسطه فرستنده‌جواب‌میگوید. گیرنده وفرستنده طوری ساخته شده است، که توسط امواج برقی صوتراء طوری‌که هست، انتقال میدهد. درزمانه های؛ که تیلفون‌اختراع نشده‌بود وبابه این صورت،که امروز در دسترس

ما قرار دارد، وجود نداشت، مردم مجبور بودند، که پیغام خود را توسط اشخاص از یک جابه جای دیگر بفرستند، که بعضاً مدت زیادی را دربر میگرفت.

شکل (۷)

مشق۱۱۰. گردان زیررا درکتابچهٔ تان رونویس کنید ودرمقابل هرکدام اشخاص آنرا معین کنید،که مفرد است یاجمع:

مثال- ماخواهیم دوید- شخص اول جمع.

ماخواهیم دوید.

آنها خواهند دوید.

من خواهم دوید.

توخواهی دوید.

شما خواهید دوید.

او خواهد دوید.

مشق۱۱۱. یک متن سه سطری بنویسید ودرآن فعلهای زمان آینده را استعمال کنید:

مشق ۱۱۲. متن زیر رابخوانید، فعلهای آن‌رارونویس نموده شخص وزمان آن‌را مشخص کنید:

توانا بود،هرکه دانا بود

درکسب علم‌ودانش بکوشید. علم ودانش انسانرا به درجات بلند میرساند. اگر علم ودانش نیاموزی‌زنده‌گی‌ات بهتر نخواهد شد. پس کوشش کن علم بیاموزی. آنانی،که علم‌ودانش نمیاموزند درنظر مردم حقیر میباشند. شاید درسابق آموزش کار مشکل‌بوده باشد، ولی امروز برای کسب دانش تسهیلات زیادی‌موجوداست، که هرکس میتواند، علم بیاموزد اگرمیخواهی، در نظر مردم عزیز باشی، در آموختن علم ازجان ودل بکوش.

مشق ۱۱۳. متن زیرینرا رونویس کنید وفعلهای آنرا دریک جدول به‌جای خودش بنویسید :

ما کشور خود را شگوفان میکنیم

افغانستان عزیز وطن مامیباشد. مادر وطن‌خود زنده‌گی میکنیم. ازآب وهوای این وطن استفاده میکنیم. برماست، که برای ترقی وپیشرفت‌آن کارکنیم،کسانی ،که برای پیشرفت‌وطن کار نکرده‌اند، وظیفهٔ خودرا اجرانکرده‌اند. من میخواهم‌برای پیشرفت‌وطن شب وروززحمت بکشم.این زحمت وطن‌مارا شگوفان خواهدساخت. شگوفانی وطن عزیز آرزوی همهٔ مامیباشد. اشرف به من گفت. حرفهای توخوب است. من هم آرزودارم، برای اعتلای وطن کوشش کنم. این کوشش وطن مارا آبادخواهد ساخت آرزو دارم، وطن خود را شگوفان بینم.

مثال :

زمان گذشته	زمان‌مضارع	زمان آیندهٔ مطلق (مستقبل)
گفت	زندگی‌میکنیم	آباد خواهد ساخت

مشق ۱۱٤. جمله های زیرینـرا درکتابچهٔ تا ن رونویس کنید وبه زیر فعلهای ماضیٔ مطلق آنها خط بکشیـــد:

اوبه خانه رفت؛ از احوال پسرش آگاه شد. ساعت ده به خانه شما میآیم وبا برادرکلان شماملاقات میکنم. شاگرد صنف پنجمرا دیدم، که بامعلمش حـرف میزد ودربارهٔ عصـر غـزنـویان از او معلومات میخواست. این کار شاگرد خوشم آمد وبه اوگفتم، من هم یک اندازه معلومات دربارهٔ عصر غزنویان بـرأیت تهیه‌میدارم.

مشق ۱۱۵. از فعلهای زمانه های مطلق ودوامدار متن بالایک یک جمله بسازید:

مشق ۱۱٦. فعل، مطالعه کردن، را درزمان فـعـل مطـلـق و دوامدار گردان کنیـــد:

مصدر

جمله‌های زیرینرا درکتابچهء تان رونویس کنید وبه زیرکلمه هایی ، که خط کشیده شده است توجه کنید:

۱. خوردن غذای خوب انسانرا تندرست میسازد.

۲. من درنوشیدن آب احتیاط میکنم.

۳. دویدن زیاد به قلب نقصان میرساند.

٤. بیا برای رفتن به سمنگان تیاری بگیریم.

٥. شنیدن کی بود مانند دیدن.

٦. کار کردن برای تندرستی انسان مفید میباشد.

مصدر نام عمل وحالتیرا افاده میکند، که ازریشهٔ زمان گذشتهٔ فعل با علاوه کردن پسوند(آن) ساخته شده‌باشد. مصدر درجمله به پرسشهای(چی کردن وچی شدن)جواب میدهد. مثلاً درجمله‌های بالاخوردن، نوشیدن، دویدن، رفتن، شنیدن، دیدن وکارکردن همه مصدر میباشند. مصدر شخص وشماره ندارد. فعلها در لغتنامه ها، فرهنگ ها ودر مثالهای جداگانه در شکل مصدر آورده میشود.

مثل دیدن، گرفتن، آمدن وغیره

مشق ۱۱۷. جمله های زیر را درکتابچهٔ تان رونویس کنید. وبه زیر مصدرهای آن خط بکشید:

۱. داشتن اخلاق نیک یکی از عالیترین صفات پسندیدهٔ بشریست.
۲. گرفتن نوبت در سرویسها، سینماها، وغیره جا یها وظیفهٔ مردمان باتربیت است.
۳. در نوشتن مکتوب قاعده های مکتوبنو یسیرا مراعات کردن کار خوب است.
٤. دیروز در بردن سامان‌خانه با برادرم کمک کردم.
٥. خوابیدن وبرخاستن به وقت معین انسانرا تندرست میسازد.

مشق ۱۱۸. شعر زیر را درکتابچهٔ تان رونویس کنید وبه زیر مصدر های آن خط بکشید:

حدیث آرزوگفتن خوش آید — به‌آن‌مشکل توان رنگ عمل بست
تپیدن گربود هنگامهٔ شوق — بود هم نارسیدنها رسیدن
رسیدن به بود، لیکن ازان به — تپیدن باشد وباشد تپیدن
خوشانیکی‌خویش ازیاد بردن — ولی نیکی یاران یاد کردن
خوشا هنگام رنج وغصهٔ خویش — دل غمگینند لانرا شاد کردن

مشق ۱۱۹. مصدر های‌زیرینرا درکتابچهٔ تان زیربه زیر رونویس کنید واز آنها ریشهٔ زمان گذشته ومضارع بسازید:

خوردن ـ
نوشیدن ـ
خواندن ـ
تپیدن ـ
نوشتن ـ

گفتن -

دویدن -

باختن -

دوختن -

بافتن -

ریختن -

مثال:

مصدر	ریشهٔ زمان گذشته	ریشهٔ زمان مضارع
خوردن	خورد	خور

مشق ۱۲۰. متن زیرینرا درکتابچهء تان رونویس کنید ومصدر های آنرا درجمله های دیگر استعمال کنید:

مردم چی گونه به‌فکر اعمار مکتب افتادند؟

انسانها برای شناختن محیط‌خویش به دانش ضرورت دارند. ازپدید آمدن اولین اجتماع انسانها به‌این فکر شدند، که چگونه به دانستن ماحول خود اقدام کنند. چون به صورت انفرادی وجدا جدا به دست آوردن این دانش مشکل به نظر میآمد، کوشیدند، که دانشهای‌فراهم‌شده رابه جمعیتی، که به آنها ارتباط دارد بیاموزند. به این صورت‌به ساختن مکتب شروع کردند.

مشق ۱۲۱. یک متن سه سطری بنویسید ودر جمله های آن از مصدر های زیرین استفاده کنید:

سپردن، حفاظت‌کردن، آباد کردن، شگوفان نمودن

وظیفهٔ نحوی فعل درجمله

جمله های زیرینر ا درکتابچهء تان رونویس کنید وبه کلمه های،که زیرآن خط کشیده شده است توجه کنید :

۱. به صنف میز هـای جدید آورده‌انـد.

۲. معلم دربـارهٔ مـوضوع میگویـد.

۳. دانشمند بزرگ کتـابرا خـوانـد.

٤. شاگردان مقاله مینویسنـد.

٥. ازبس مریـض بود ، همـه چیز در نـظرش میچرخیـد.

فعل درجمله به حیث خبر میآید. درجمله های‌بالا فعلهای آورده اند، میگوید، میخواند، مینویسند، میچرخیدهمه به قسم خبر آمده انـد.

مشق ۱۲۲. جمله هـای زیـررادرکتابچهٔ تان‌ر و نویس کنید وبه زیرفعلهایی‌که به حیث خبر جمله آمده اند خط بکشید:

۱. قریه ها در دامنه های بلند کوه چسپیده اند.

۲. مردم دراین مورد گپ میزنند.

۳. همه چیز درنظرش بیقیمت می‌آید.

٤. یک بتهٔ پرگلرا کـنند.

٥. متاع خود رابی ارزش میداند.

٦. نباید به کسی به چشم حقارت دید.

مشق ۱۲۳. متن زیرینرا درکتابچهٔ تان رونویس کنید وسپس فعلهاییرا، که به حیث خبر جمله آمده‌اند، بیرون نویس‌کنیدو در جمله های دیگر استعمال نمایید:

گل زیبا

ای‌گل، میخواهم نغمه‌ای درستایش توساز کنم بامدادان، که در فروغ خورشید چهرهٔ زیبای تومیشگفد، روبه سوی‌تومیآورم، تا ترانه‌ای در وصف جمال توبگویم، زیرا هرگز ترا چنین زیبا ندیده بودم.

مشق ۱۲٤. جمله‌های زیرینرا درکتابچهء تان رونویس کنید وجایهای خالی آنرا با کلماتی،که در اخیر جمله‌ها داده شده است پر کنید:

بالای کوه... از آنجا زمینرا خوب.. در زمینها اقسام کشت هر حصهء زمین یک‌رنگ‌مخصوص.... قریه ها به هم....دره‌ها زیبا ومقبول به‌نظر.... ازپرنده‌ها آواز های گوناگون.. به طرف غرب علامت غروب.....

شنیده‌میشد، میخورد، نمایان بود، ایستادم، دیده میشد، نمودار بود، نزدیک بودند، داشت، دیده میتوانستم.

مشق ۱۲۵. کلمه های زیر را درکتابچهٔ تان رونویس کنید و ازهر کدام آن یک- یک جمله بسازید، که فعلها درآنها وظیفهٔ نحویرا اجرا کرده باشد:

میزد، خوانده میشد، دور بودند، نشستم

مشق ۱۲۶. چار جمله بسازید، که فعل درآنها به حیث خبر بیاید.

قید

جمله های زیرینرا بخوانید، رونویس کنید وبه کلمه هاییکه زیرآنها خط گرفته شده است متوجه شوید:

۱. امروز باران تیز میبارد.

۲. حمید شبانه درس میخواند.

۳. پیر مردی آهسته قدم برمیداشت دل ونادل راه میپیمود.

در جمله های بالا کلمه های، تیز، شبانه ،آهسته، دل ونادل قید میباشند.

آن‌جزء کلام، که حالت، چگونه‌گی زمان، مکان، مقدار ودرجهٔ فعل رابیان کند،قید نامیده میشود.

قید به سوالهای کی، درکجا، به کجا،چی‌طور، چی‌گونه، چی‌قسم، چی‌اندازه وغیره جواب میدهد.

مشق ۱۲۷. جمله های زیرینرا رونویس کنید وزیر قید های آنها خط بکشید:

۱. دیروز بادبه شدت وزید وزود آرام کرد.
۲. شگوفه ها زیبایی خاص‌دارند، اما، افسوس، دیر نمیپایند.
۳. فاخته، تا آنجا بیکه توانست، در آسمان بالا رفت.

مشق ۱۲۸. جمله های زیر را بخوانید وقید های‌آنرا بیرون نویس کرده درجملهء دیگر استعمال نمایید:

۱. خورشید صبحانه ازپشت کوه به آرامی بالا میآید.
۲. بهار تابلوی خودرا بسیار زیبا ودل انگیز نقاشی کرد.
۳. دایرت‌المعارف کتاب بزرگیست، که میتوانیم هرنوع اطلاعات علمی ادبی، هنری تاریخی ودیگرموضوعاترا درآن به آسانی بیابیم.

مشق ۱۲۹. شعر زیرینرا رونویس کنید وببینید. که شاعر برای افادهٔ معنی‌از قیدها درکجااستفاده‌کرده است:

مادر

ای مادر مهربان وشیرین — ای‌منبع فیض ولطف دیرین
جانم به فدای الفت تو — قربان تو و محبت تو
من‌را به بغل چوجان کشیدی — رنج وغم من بسی چشیدی
جستی‌توزخواب شاد وخندان — دادی به‌دهان من تو پستان

شکل (۸) :-

مشق ۱۳۰. جایهای خالی جمله های زیر را بااستفاده از قید های« دلکش، به نرمی، عمیق،تمام، » پرکنید و به کتابچه های خود بنویسید:

۱. صفحهء گرامافون ..... میچرخید.

۲. حمید هرشب دز بارهٔ سفرش... میاندیشید.

۳. سهراب.... میخندید.

مشق ۱۳۱. باقید های: آهسته، خندان، به شدت جمله ها ترتیب دهید وبنویسید:

انواع قید

۱۳۲. متن زیرینرا بخوانید وبه‌قید هایی،که زیرشان خط گرفته شده است، دقت کنید بعد آنها را رونویس کرده، درجمله‌های‌دیگر استعمال نمایید:

گل سرخ

ای گل نهایت زیبا! میخواهم نغمه‌یی بیصبرانهٔ درستایش‌توساز کنم. بامدادان، که درفروغ خورشید چهرهٔ زیبای‌توبه آهستگی میشگفد روبه سوی تومیآورم تا ترانهٔ بسیار دلکش درو صف‌جمال توبگویم، زیرا هرگز ترا چنین زیبا ندیده بودم.

درباغ برهمهٔ درختها ژالهٔ سحری نشسته، چهرهٔ برگها از اشکهای سیمین بامدادی نهایت‌نمناك گردیده، برهرگلبرگی ازشبنم بهاری مروارید غلتان خاموشانه جای گرفته است.

(یونگرشاعرقرن ۱۹)

مشق ۱۳۳. جمله های زیرینرا درکتابچهٔ خود بنویسید وزیر قید های‌آن خط بکشید:

۱. شریف شاگرد لایق است، اودرسهایشرا به دقت میخواند.
۲. آب بعضی ازدریا ها سریع حرکت میکند.
۳. مادر نجلا ناچار چند روز رخصت گرفت.
٤. فردا عید است، هرکس بایکدیگر عیدی میکند.

مشق ۱۳٤. چیستان زیر را، که دربارهٔ(قلم) گفته شده است بخوانید وقید آنرا پیدا کرده‌در کتابچهٔ خود به‌جملهٔ دیگر استعمال کنید:

چیست آن‌طوطی شکرگفتار آب‌حیوان گرفته در منقار
بی‌دهانست وراست‌میگوید بی زبان است و میکند گفتار

مشق ۱۳۵. بااستفاده از قید های زیر جاهای خالی جمله‌ها را درکتابچهء خود پرکنید:

بعد، خاموشانه، چارزانو.

۱. هرسه نفر.... خندیدند.
۲. شریفه... نشست وبه گفتار خود ادامه داد.
۳. هارون لباسهایشرا پوشید.... کودکانرا دربغل گرفت وخدا حافظی کرد.

مشق ۱۳٦. جمله های زیرینرا بخوانید وقید های‌آنرا پیدا کرده درکتابچهء خود به جمله های دیگر استعمال کنید:

۱. گل هرجا،که میروید،گل است.
۲. بعد ازسالها منوچهر یک عده از دوستانشرا دعوت داد.

۳. او بسیار فکر کـرد بالاخره چیزی‌به ذهنش آمد وگفت.

مشق۱۳۷. شعر زیررا بخوانیدوببنید، که نویسنده برای افادهٔ معنی از قید ها درکجا استفاده کرده است:

پروانه‌ها، دور تر پریـد!	پروانه‌ها، پـروانـه ها
پرواز کنید، رو غنچه ها	پروانه ها، پروانـه‌ها
آن سو پرید، این سوپرید	پروانه ها ،پروانـه ها

قید حالت وچگونه‌گی

جمله های زیررا بخوانید، رونویس کنید وبه‌قید هایی‌که زیر آن خط گرفته شده است دقت کنیـد:

۱. به مطلب میرسد جویای کام آهسته ـ آهسته.

۲. نسرین باعزم خلل‌ناپذیربه سوی کار رسمی خود رفت.

۳. سنجیده و دلیرانه سخن باید گفت.

قیدحالت‌وچگونه‌گی آنست، که طرزاجرا شدن فعلرا نشان دهد. مثلاً قیدهای آهسته‌ـ آهسته، عزم خلل ناپذیر، سنجیده و دلیرانه درجمله های‌بالا قیدحالت وچگونه‌گی میباشند، که‌طرز اجرا شدن فعلهای‌به مطلب‌میرسد، رفت‌وگفت رانشان‌داده‌است. قید حالت وچگونه گی‌به سوالهای چی‌گونه، چی‌طور، چی‌قسم وغیره جواب میگویـد.

مشق۱۳۸. جمله‌های زیررا رونویس‌کنید وزیر قید های‌حالت وچگونه‌گی آنها خط بکشید:

۱. افغانستان اساساً یک کشور زراعتیست.
۲. در نورستان زنها عموماً کارهای سخت و ثقیل را انجام میدهند.
۳. او وقتی چشمانشرا باز کرد، دید، که آفتاب از پس کوهها بیرون آمده است، وحشتزده اطرافشرا نگریست.

مشق ۱۳۹. شعر زیرینرا بخوانید وقید های حالت وچگونه‌گی آنرا در کتابچهٔ خود رونویس کرده بعدبه جمله‌های دیگر استعمال کنید

ترانهٔ بهار

بار دگر فصل بهاران رسید　　موسم سرووگل وریحان رسید
بلبل شوریده به بستان رسید　　مست وپرافشان وغزلخوان رسید

غنچهٔ من، ای دلک تنگ من، باز شو
رو، به چمن نالهٔ بلبل شنو

دشت و دمن خرم وشادان نگر　　هر طرف از لاله چراغان نگر
خیل غزالان به بیابان نگر　　سرخوش وآزاد وخرامان نگر

ای دل درماندهٔ بی تاب و تب، چند خواب!
خیز و زمانی سوی صحرا شتاب

«ابراهیم صفا»

مشق ۱۴۰. جایهای خالی جمله های زیررا با استفاده از این قیدها درکتابچهٔ خود پرکنید: دوپله‌یی، وارخطا، خموشانه

۱. در داخل شفاخانه باید ... رفت وآمد نمود.
۲. دروازهٔ باغ .... باز است.
۳. ..... آمد وگفت؛ پدرم آمد.

مشق ۱۴۱. با قید های لرزان ، تیز ، تند ، نالان جمله ها ترتیب دهید و در کتابچهٔ خود بنویسید:

مشق ۱۴۲. متن زیرینرا بخوانید و بگویید، که قید های آن کدام است:

لطیفه

فرید نامه را برای شریف بردو گفت: خواهش میکنم زود این نامه را برایم بخوانی. شریف متعجبانه گفت: حالی نمیتوانم بخوانم ، چون فعلاً روز است. فریدسر اسیمه پرسید؛ روز چی ربطی به نامه خواندن دارد؟ شریف بیصبرانه جواب داد : چون شبانه درس خوانده ام روز خوانده نمیتوانم .

قید مقدار و درجه

جمله های زیرینرا بخوانید، رونویس کنید وزیر کلمه هایی، که خط گرفته شده است توجه کنید:

۱. ما، درظرف تقریباً دوساعت به ولایت کندز رسیدیم .

۲. اقدامات انقلابی دولت جمهوری دموکراتیک ما گام به گام چهرهٔ اقتصادی وسیاسی جامعه را تغییر میدهد.

۳. هرچه بیشتر فکر میکردم، بیشتر خوش میشدم.

قید مقدار ودرجه آنست، که‌مقدار و درجهٔ فعل‌را نشان‌دهد. چنانچه در جمله های بالاقید« دوساعت » مقدار و درجهٔ‌فعل (رسیدیم) قید (گام به گام)مقدار فعل(تغییر میدهد) ، قید(بیشتر) مقدار فعل (خوش‌میشدم) وقید(هرچه بیشتر)مقدار فعل(فکر میکردم) را نشان داده است.

قید مقدار ودرجه به سوالهای‌چی قدر ، چی اندازه ،به کدام اندازه چی مقدار جواب میگوید.

مشق ۱۴۳. جمله های زیرینرا رونویس کنیدو زیر قید های مقدار ودرجه آنها خط بکشید :

۱. درتابستان روز به روز هوا به گرم شدن شروع میکند.

۲. درفصل گرما تدریجاً شبها کوتاه میشود.

۳. بسیار دیده شده ، که یک عده‌دختران وپسران بی احتیاط بدون اینکه به فواید حفظ‌الصحه پابندی داشته باشند به خوردن میوه های ناشسته میپردازند.

مشق۱۴۴. متن زیرینرابخوانید وبعد قید های مقدار و درجهٔ آنرا درکتابچهٔ خود رونویس‌کرده درجمله‌های‌دیگر استعمال‌کنید:

خواجه‌حافظ وخشتمال

دهکدهٔ دور افتاده و کوچکی بود. خشتمالی در آن زندگی داشت ، خشتمال به کارخود بی نهایت‌علاقه‌مند بود. او روزانه زیاد خشت میمالید وشبانه وقت را به‌بسیار خوشی با فرزندانش

سپری مینمود. گویند او روزی در اثنای خشتمالی شعر هامیخواند نظرش را مرد نورانیی به خود جلب کرد، که خشت ها یشرا پامال، میکرد. او به بسیار عصبانیت فریاد کشید و گفت: چرا خشت هایمرا، که با آبلهٔ دست تهیه شده است، میشکنی؟ آن شخص به جوابش بی صبرانه گفت: توچرا اشعار مرا، که با خون دل سرو ده شده است شکسته میخوانی؟

شکل (۹)

مشق ۱٤٥. با استفاده از قید های فراوان، کم، همه، بسیار، جایهای خالی جمله های زیررا پر کنید:

۱ .... شاگرد ها آمد ند به جز ا زفرید .

۲ .... بگوی و .... بشنو .

۳. شهر کند ها ر... انا ردارد .

مشق ۱٤٦. شعر زیرینرا بخوانیدو قید مقدار آنر ا پیدا کرده درجملهٔ دیگر استعمال کنید:

میهن آزاد

ای وطن! ای دره هایت پرنشیب
ای وطن ! ای کوههایت آسمان آسابلـند
ما برای افتخار جاودانت جانثار
ما برای ارتقای راستینت پایبند
ای وطن !
ای میهن آزاد ما

مشق۱٤۷. با قید هـای یک ـ یک ، کمتر ، نهایت، زود-زود، در کتابچهٔ خود جمله بسازید وبنویسید:

قید زمان

جمله های زیرینرا بخوانید، رونویس کنید و به قید هایی.کـه زیر آنها خط گرفته شده است دقت کنید :

۱. شما دیروز هم مثل امروز گفتید، که فریدباید به مکتب داخل شود.

۲. جمیله وقتـی چشمانشرا باز کرد، مادرش رفته بود.

۳. افغانستان تحت رهبری حزب دموکراتیک خلق افغانستان برای رفع موانع ومشکلاتی ناشی ازعقب مانده‌گی این کشورعقب مانده شب وروز تلاش میکند.

قید زمان آنست، که زمان اجرا شدن فعل‌را نشان دهد، چنانچه درجملهٔ اول قید(دیروزوامروز) زمان‌فعل(گفتید)، درجملهٔ دوم قید (وقتی) زمان فعل(بازکرد) ودرجملهٔ سوم‌قید (شب وروز) زمان فعل (تلاش میکند)را نشان داده است .

قید زمان‌به سوالهای ، کی، چی‌وقت، کدام زمان‌جواب میگوید.

مشق ۱۴۸. جمله های زیررا رونویس کنید وزیر قید های زمان آن خط بکشید:

۱. زنان نورستان هیچوقت چادری به سر نکرده، بامردان قریه بدون تعصب‌آمیزش نموده،شب وروز کار میکنند.

۲. حمید مرد زحمتکش‌است، او روزانه کار میکند وشبانه از درسهای اولاد ها وارسی مینماید.

۳. شخص وطنپرست هیچوقت از عشق وطن فارغ نمیباشد.

مشق ۱۴۹. با استفاده از قید های زمان: هیچگاه ، ناگهان، دیشب، فردا، جایهای‌خالی‌جمله‌های‌زیرینرا درکتابچه خودپر کنید:

۱. .... به فکرش آمد ، که ... امتحان است.

۲. من خودم ... غذایترا پختم.

۳. تو ... باور نمیکنی ، که به سخنت اعتماد دارم ؟

مشق ۱۵۰. متن زیرینرابخوانیدورونویس‌کنید وزیر قیدهای زمان آن خط بکشید:

نتیجهٔ بی اعتنایی

فرید به‌حرفهای مادرش هیچگاه توجه نمیکرد وهرروز بایسکل خود را از خانه میکشید در کوچه وحتی در بین سرکها بی باکانه مشغول بایسکل سواری میبود. تا بالاخره‌یک روز، که بایسکل‌خود را طرف‌سرك سریعانه میدواند، به‌اشاره ترافیکی توجه نکرد ومیخواست چار راهی راعبور کندوهیچ فکرش به‌موتر ها نشد، که ناگهان آوازی به گوشش رسید وخیلی ترسید. آن وقت متوجه شد، که دربین چار راهیست با عجله با یسکلشرا در همانجا ماند وخود را به پیاده‌رو جایی که هیچ خطر نبود رساند واز آنجا چارراهی را نگاه کرد،تا ببیند چی‌چیز باعث آن‌صدا شده بود. آنگاه موتر والگا یرا دید، که درسرك به سرعت زیاد حرکت میکرد. ناگهان اورا دید، فوراً پایشرا روی بریک گذاشت تا او را زیر نگیرد واین‌صدا را به وجود آورد.....

مشق ۱۵۱. باقید های زمان،گاه ـ گاه،هروقت، هنوزجمله ها ترتیب دهید ودرکتابچهٔ خود بنویسید:

مشق ۱۵۲. شعرزیرنیرا بخوانید وقید های زمان آنرا پیدا کرده درکتابچهٔ خود رونویس کنید:

گندم گوید

باد تندی برسر سبزم وزید — شد جوانی نوبت پیری رسید
سر جدا کرد از تنم دهقان به‌داس — کاه پوشیده نپوشیدم پلاس
پا یمال گاو گشتم ناگهان — تاشدم القصه در باد خزان
گه مقید در بن انبان شدم — گاه درغربال سرگردان شدم
برسرم گردید سنگ آسیاب — تا برآمد گردم ازجان خراب
مشتها خوردم به هنگام خمیر — تا نهادم پای بیرون از فتیر
بعد از آن درآتش سوزان شدم — نان شدم شایستهٔ هرخوان شدم

(مایل)

قید مکان

جمله های زیربنرا بخوانید، رونویس کنید وبه قیدها یی‌که زیر آنها خط گرفته شده است،توجه کنید:

۱. فرید به جلال آباد رفت و آنجا برادرشرا دید.

۲. دخترك اینطرف ، آنطرف قدم برمیداشت و هرسو نگاه میکرد:

۳. هرجا میرفت ،که‌سراغی از مادرشرا بگیرد، ولی موفق نمیشد.

قیدمکان آنست ،که‌مکان اجرا شدن فعلرا نشان دهد،چنانچه درجملهٔ اول قید(آنجا) مکان فعل(دید)درجملهٔ دوم‌قید(اینطرف ، آنطرف) مکان فعل (قدم برمیداشت) وقید (هرسو) مکان فعل (نگاه میکرد) را نشان‌داده‌است. قید مکان به‌سوال کجا،به کجا ازکجا، درکجا جواب میگوید.

مشق ۱۵۳. جمله های زیرینرا در کتابچهٔ خود رونویس کنید وزیر قید های مکان آن خط بکشید:

۱. بقه‌ای روی شاخهٔ کج، که از آب بیرون روییده بود، نشسته این طرف وآن طرف تماشا میکرد.

۲. شریفه ازحویلی به بام بالا رفت، تاهلالرا دیده بتواند.

۳. گنجشک شاخه به شاخه بالا تر میرفت.

مشق ۱۵٤. جایهای خالی جمله های زیرینرا با استفاده ازقید های بالا، بالاتر وپایین درکتابچهٔ خود پر کنید:

۱- مرغابیها... آمدند تا روی آب نشستند.

۲- یکی ازمرغابیها گفت؛ پیش ازاین که دوباره پرواز نماییم و .... برویم، باید یک چیزی بخوریم.

۳- هواپیما پرواز کرد... رفت و ... رفت، تا خودرا بالای ابرها کشانید.

مشق ۱۵۵. جمله‌های زیرینرا بخوانید وقیدهای مکان آنرا پیداکرده در کتابچهء خود به جمله های دیگر استعمال کنید:

۱. آتشرا روشن کن وخودت دورتر برو، تا ازبوی زغال سردرد نشوی.

۲. او نزدیک آمد و دروازه را باز کرد.

۳. زهره ازجایی، که ایستاده بود پایینتر آمد وگفت به من کمک کنید.

مشق ۱۵۶. متن زیرینرا بخوانید وقید های مکان وحالت و چگونه گی آنرا بیرون نویس کرده در جمله های دیگر استعمال کنید:

سنگپشت وعقاب

گویند سنگپشتی درساحل دریاچه آهسته- آهسته راه میرفت. آن وقت متوجه شد، که پرنده های بحری باچالاکی این طرف وآن طرف میپرند. سنگپشت متاثر شده به آنها شکایتکنان گفت: من بسیار بد قسمت استم ، که هیچکس درس پرواز کردن مرانیاموخت. عقابی آنجا بود، وقتی شکایت سنگپشترا شنید، نزدیک آمد و گفت: اگر من تراطرز پرواز راسریعانه یاد بدهم، چی پاداش خواهی داد؟ سنگپشت تعجبکنان گفت:

اگر تومرا پرواز بیاموزی من تمام ثروت بحیره ء سرخرا به تو خواهم داد. طبق این موافقه، عقاب پیش آمد واورا در چنگالهای خود گرفت، به هوا بالا برد وبعد اورا ازهوا پایین رها کرد. سنگپشت بیچاره سخت برزمین خورد وسنگ اوپارچه پارچه شد. در حالی که نزدیک به مرگ بود، باخود گفت: من سزای خود را دیدم، چه من که به مشکل به روی زمین راه میروم، چرا هوس پرواز رادر خیال خود جادارم

شکل (۱۰)

مشق ۱۵۷. شعر زیرینرا بخوانید وبگویید، که قیدهای مکان وحالت آن کدام است:

مرغ توفانها

ندارد مرغ لانه، شوق پرواز که هرجا گوشهٔ آرام گیرد
خوشا آن مرغ توفانهای وحشی که مشکل زیید وآسان بمیرد

ساختمان قید

قید ساده

جمله های زیرینرا بخوانید، رونویس کنید وبه قیدهایی که زیر آنها خط گرفته شده است،دقت نمایید:

۱. دهقان آهسته طفلشرا گذاشت وسوی مزرعه رفت.

۲. جوان همانطوربه راهش پیش رفت.

۳. طفلک گاه درس می‌خواند و گاه مصروف بازی میشد.

> قیدساده آنست، که‌صرف یک کلمه‌مستقل‌باشد. مثلا، درجمله های بالا قید های آهسته، پیش، گاه قیدساده میباشند.

مشق ۱۵۸. جمله های زیرینرا درکتابچهء خود رونویس کنید وزیر قید های سادهٔ آن خط بکشید:

۱. ابرها پاره پاره شد ومهتاب چارده زود نمایان گشت.
۲. هیچ نمیدانم، که اوبه کجا رفته است.
۳. بیچاره پینه دوز، روزکارمیکرد وشب به‌پرستاری اطفالش میپرداخت.
٤. نجیب همیش متوجه نظافت بدن و لباسهایش میباشد.

مشق ۱۵۹. ازقید های سادهٔ، دیر، هرگز، هنوز، هیچ، استفاده کرده جایهای خالی این جمله ها را درکتابچهٔ خود پرکنید:

۱. ازبهار... یک ماه دیگر باقی مانده است.
۲. فرید از بازار... آمد ومادرشرا پریشان یافت.
۳. ... نمیدانم، که برایت چی گفته بودم.
٤. انسان باشخصیت... دروغ نمیگوید.

مشق ۱٦۰. شعر زیرینرا بخوانید وقید سادهٔ آنرا پیداکرده بعد آنرا درکتابچهٔ خود به جمله استعمال کنید:

دلی که رامش جویدنیابد آن‌دانش سری که بالش جویدنیابد او افسر
ززودخفتن وازدیرخاستن هرگز نه ملک یابد مردونه برملوك ظفر

(عنصری بلخی)

مشق ۱٦۱. ازقید های: شام، بالا، دور، نزدیک درکتابچهٔ خود جمله ها ترتیب دهید وبنویسید:

مشق ۱٦۲. شعر زیرینرابخوانید وقید سادهٔ آنرا پیدا کرده در جمله استعمال کنید:

کتاب

من یار مهربانم
دانا و خوشبیانم
گویم سخن فراوان
با آنکه بیز بانم
هز مشکلی، که داری
مشکلکشای آنم
پندت دهم فراوان
من یار پنددانم

مشق ۱۶۳. جمله‌های زیررا رونویس کنید وزیر قیدهای سادهٔ آن خط بکشید:

۱. من از دیدن مادر خود نهایت خوش شدم.
۲. اوآن روز، که ازمن جدا شد بعد اورا ندیدم.
۳. شگوفه ها خیلی زیبا اند، افسوس، که‌دیر، نمیپایند.

مشق ۱۶٤. قید های سادهٔ: زود، نرم، آهسته رادر کتابچهٔخود بنویسید وبه جمله ها استعمال کنید:

قید مشتق (ساخته)

جمله های زیر را بخوانید، رونویس کنید وبه قید هایی، که زیرآنها خط گرفته شده است،دقت کنید:

۱. گزمهٔ سوار شبانه درشهر گردش میکند.

۲. دیشب هوا سرد بود، خوابم نبرد.

۳. بادشمن ودوست نیکی کن، تادشمنی این کمتر شود ودوستی آن افزونتر گردد.

٤. دخترك بیصبرانه انتظار مادرش را میکشد.

قید مشتق آنست. که‌ازیک کلمهٔ مستقل معنی ویک یادوو‌ند ساخته شود مثلا:

در جمله های بالا کلمه های‌شبانه، دیشب، کمتر، افزونتر، بیصبرانه قید مشتق (ساخته)میباشند.

مشق ١٦٥. جمله های زیر را رونویس کنید وزیر قید های ساخته(مشتق) آنها خط بکشید:

۱. زهره ازجایی‌که ایستاده بود پاینتر آمدوگفت: به من کمك کنید.

۲. وحید باخود عهد کرد، که بعد بیعلاقه به کارها نباشد.

۳. طفلك پاهایشرا ترسان به آب گذاشت.

٤. داکتر خموشانه طرف مریض رفت.

مشق ١٦٦. شعر زیرینرا بخوانید وقیدساخته‌ء(مشتق) آنرا پیدا کرده درکتابچهٔ خود به جمله استعمال کنید:

درخت بیدهم دارد ثمر ها شود شاخش عصا، گر بهرپیری
وگردرسایه اش‌گاهٔتموزی بیا ساید دمی مرد فقیری

مشق ۱۶۷. قید های ساختهٔ: بهاران، امروز، دیشب رادر کتا بچهٔ خود نوشته به جمله ها استعمال کنید:

مشق ۱۶۸. جمله های زیر را بخوانید وقید های ساختهء آنها رادرکتابچهء خود بیرون نویس کرده به جمله های دیگربه کار ببرید:

۱. دستش به دست مادرش بود وهر سونگاه میکرد.

۲. باغبان خنده کنان گفت: گلرا ازگلبته‌اش نباید کند.

۳. شستن باآب‌سرد درتابستان هرروز باید صورت بگیرد.

مشق ۱۶۹. جمله های زیررا رونویس کنید و جایهای خالی آنها را بااستفاده ازقید های ساختهء بیصبرانه، تازه‌گی، دلیرانه پوره کنید:

۱. شفیق وصبور رابه.... دیدم، که برای سفر آماده‌گی- میگرفتند.

۲. او.... از من گله کرد.

۳. فرید.... به صنف داخل شد ونشست.

قید مرکب

جمله های‌زیر را بخوانید، رونویس کنید و به‌قید های،که زیر شان خط گرفته شده است؛متوجه شوید:

۱. دخترک چارزانو نشست وبه خواندن کتاب شروع کرد.

۲. حمید چاشتگاه به خانه می آمد ومصروف دهقانی میشد.

۳. او خواب‌آلود از بستر برخاست.

قید مرکب آنست، که از دو ریشهٔ مرکب شده یک کلمهٔ مستقلرا تشکیل داده باشد.

مثلاً، درجمله‌های‌بالا قیدهای چارزانو؛چاشتگاه،خواب آلود قید های مرکب میباشند.

مشق ۱۷۰- جمله‌های زیرینرا رونویس کنید وزیر قید های مرکب‌آنها خط بکشید:

۱. هر دولوتکزنان روی برفها میغلتیدند.

۲. شامگاه‌ابرهاپاره‌شدوپارچه‌های‌آسمان‌نیلگون‌نمایان‌گشت.

۳. شریف خنده کنان خودشرا به مادر رساند.

مشق ۱۷۱. شعرزیرینرا بخوانید وقید مرکب آنرا پیدا کرده درکتابچهٔ خود به جمله استعمال کنید:

شود ایکاش گیتی مامن صلح
جدال کتله ها یکسر حرام باد!
شرار جنگها خاموش بادا
همه شمشیر ها اندر نیام باد !

مشق ۱۷۲. جمله های زیرینرا بخوانید وقید های مرکب آنها را پیدا کرده درکتابچهٔ خود به جمله های دیگر استعمال کنید:

۱. آن هر دوپرسشآمیزانه به یکدیگر میدیدند.
۲. پیر مرد لباسهایشرا کلوله کرد وچیغز نان گفت:
۳. ملاحان کشتیها را پاروزنان پیش میبردند.

مشق ۱۷۳. ازقید های مرکب خودسرانه، میخکوبانه، غرشکنان، استفاده کرده جایهایخالیجمله هایزیرینرا در کتابچهٔ خود پوره کنید:

۱. آبهای تند ... از دل کوه جاری بود.
۲. بدون هدایت داکتر... دواخوردن خوب نیست.
۳. جوان... به جایش ایستاده بود.

مشق ۱۷٤. جمله های زیررا بخوانید وقید های مرکب آنها را درکتابچهء خود بیرون نویس کنید:

۱. آهو هرطرف سرگردان میدوید وچوچه اشراجستجومیکرد.
۲. منوچهر عرقریزان به خانه آمد.
۳. شاعر غزلخوان در اطراف گلها میگشت.

قید ترکیبی

جمله های زیر رابخوانید، رونویس نمایید وبه قید هایی؛که زیرشان خط گرفته شده است ،دقت کنیـــد:

۱. باد در دشتها زود ـ زود میوزید.

۲. کودك بوتشرا بانوك‌انگشتان کشیده ـ کشیده به روی زمین پیش میبرد:

۳. خرس سیاه لنگیده ـ لنگیده راه میرفت.

٤.مادر بیجاره هفته هاوماه ها کارمیکرد، تاطفلش را از گرسنه‌گی نجات بخشید.

قید ترکیبی آنست، که‌دوکلمه ویابیش ازآن باشد. مثلاً درجملـه های بـالا قیـدهـای زود ـ زود، کشیده ـ کشیده، لنگیده ـ لنگیده،هفته ها وماهها قید ترکیبی میباشند.

مشق ۱۷۵. جمله های زیرینرا رونویس کنید وزیر قید های ترکیبی آنها خط بکشیـد:

۱. ناظر کچ ـ کچ به دهقان نظر انداخت.

۲. طفلك پیش ـ پیش راه میرفت وبه مادر خود مینگریست.

۳. اسپ چند بار این سو وآن سو لوتك زد.

مشق ۱۷٦. جمله های زیرینرا بخوانید وقید های ترکیبی آنها را پیدا کرده درجمله های‌دیگر به کتابچهٔ خود بنویسیـد:

۱. روباهٔ پیر افتان-خیزان خود را به زیر درخت رساند.
۲. گاه- گاهی آفتاب نمایان میشد .
۳. نجیبه وحمید دوان- دوان نزد مادر آمدند.

مشق ۱۷۷. جمله‌های زیررا رونویس کنید وجایهای خالی آنهارا بااستفاده‌ازقیدهای ترکیبی شب وروز ، بالا وپایین ، آهسته- آهسته پوره کنیـد:

۱. پیرزن.... خود را خم کرد وروی نواسه اشرا بوسید.
۲. شهلا دختر زحمتکش است او.... کارمیکند تابه درسهایش عقب نماند.
۳. کهنوردها به بسیار آسانی از کوهها عبور نموده به سرعت .... میروند.

مشق ۱۷۸. جمله های زیرینرا بخوانید وقیدهای ترکیبی آنها را بیرون نویس کرده درجمله ها استعمال کنیـد:

۱. ماهیها کله های شانرا ازآب کشیده این سوآن سومیپریدند.
۲. نسیم بهاری نرم- نرم میوزید وگلها را نوازش میداد.
۳. صیاد خود را خپ- خپ به نزدیک دام رساند.

مشق ۱۷۹. شعر زیررا رونویس کنید وزیر قید ترکیبی آن خط بکشید :

زدریا میکشد، صیاد دام آهسته- آهسته
به مطلب میرسد، جویای کام آهسته- آهسته

مشق ۱۸۰. قید های ترکیبی ؛ وقت ونا وقت، دل ونادل وگاه- گاه را درکتابچهٔ خود به جمله ها استعمال کنیـد:

مشق ۱۸۱. نقل خطی (نقل تفهیمی)

حکایت زیرینرا بخوانید ومفهوم آنرا به عبارت خود درکتابچهٔ تان بنویسید ودرآخر نوشتهٔ خود ضرب المثلیرا، که نما یا نگر مفهوم قصه میباشد بنویسید وهم به سوالهای مربوط جواب بگویید:

روباه وانگور

روباهٔ گرسنه ایرا برتاکی نظر افتاد ، که خوشه های پخته ورنگین انگور داشت. ولی چون باغبان تاکرا پایه داده بودخوشه‌های انگور از اندازهٔ قد روباه بسیار بلند بود. روباه هرنیرنگیرا، که یاد داشت به خرج داد ، تا ازآن انگورها استفاده کند اما بیهوده خود را مانده وزله ساخت. وقتی ازبدست آوردن انگوربه کلی مأیوس شدوباخود گفت : اوه ... این خوشه های انگور ترش وبد مزه است .

۱. چرا روباه ازتاك انگور گرفته نمیتوانست؟

۲. روباه بعد ازماءیوسی چی گفت ومقصدش ازآن گفتارچی بود؟

وظیفهٔ نحویی قید درجمله

جمله های زیرینرا بخوانید، رونویس کنید، کلمه هایی،که زیرآنها خط گرفته شده است،توجه کنید:

۱. ثریا بیتا بانه انتظار پدرشرا میکشید.

۲. در آن سالها دوری وطن نار احتش ساخته بود.

۳. دانه های برف رقصان- رقصان پایین میآمدنـد.

قید در جمله بیشتر به‌حیث قید نحوی واقع گردیده میتواند مثلاً در جمله‌های بالا قید های بیتابانه، رقصان- رقصان. آن سالها، قید های نحوی میباشند.

مشق ۱۸۲. جمله‌های زیرینرا بنویسید وزیر قید نحوی خط بکشید:

۱. حشرات مضره در تابستان به کثرت دیده میشوند.

۲. آشپز روزها تاشام کار میکرد وشبها در مطبخ میخوابید.

۳. بدن انسان در گرما همه روزه عرق مینمایـد.

مشق ۱۸۳. جمله های زیرینرا بخوانید وقید های نحوی آنها رادرکتابچهٔ خود بیرون نویس کرده درجمله ها استعمال کنیـد:

۱- ازماریا پرسیدم، درآینده چی میخواهی‌شوی؟ خنده کنان گفت: چون همیشه گلویم درد میکند، میخواهم داکتر گلو شوم تا اول خود را تداوی کنـم.

۲. در همان‌مدتی، که درشهر ناآشنا بودم، چندینبار راهمرا گـم کـردم.

۳. اوکار هایشرا بالاخره انجام‌داد وهرچه زوتر جانب خانهٔ خود درحرکت شـد.

مشق ۱۸٤- شعر زیرینرا رونویس کنیـد وببینید، کـه شاعراز قید نحوی درکجاها استفاده کرده است. شما آن قیدها را به جمله های خود استعمال کنیـد:

بهار و دهقان

به‌هنگام بهاران که گل‌خندد به گلزار
جفا کش با به‌دهقان، به‌دستش یوغ و اسپار
به‌پایش نالیی‌چوب، کمر بسته به‌دستار
رود سوی زمینش، زند بیل‌وکند کار
کند قلبه و ماله، دهد کشتِ‌خود انبار
بکارد گندم وجو، جواری نیز بسیار
هم‌از شالی و پنبه، تخم ریزد به‌خروار
کند خدمت به مردم، نباشد هیچ بیکار
تو هم‌خودرا تکان‌ده، الا ای طفل‌هوشیار
بیا، بیرون به‌صحرا ببین کشت‌و ببین کار
که‌هنگام بهاران کند خورد و کلان کار
روان‌شو، سوی‌مکتب به‌ذوق‌وشوق بسیار

(مایل)

مشق ۱۸۵. جایهای خالی جمله های زیرینرا بااستفا ده از قید های نحوی آرام- آرام، خاموشانه و بی‌صدا، در کتابچهٔ خود پوره کنید:

۱. شریف بعد از سپورت .... روی سبزه ها چت افتاد.
۲. باغبان .... خود را از طفلش دور ساخت.
۳. آبها از کوه .... سرازیر میشد.

مشق ۱۸۶. شعر زیررا بخوانید وآنها را رونویس کرده ،
زیر قید های نحوی آنها خط بکشید :

زاغکی قالب پنیری دید
به‌دهن برگرفت‌و زود پرید
بر درختی نشست در راهی
که از آن میگذشت روباهی

پیشینه ها و پسینه

پیشینه ها

جمله‌های زیرینرا بخوانید، رونویس کنید و به کلمه‌هایی،که زیر آنها خط گرفته شده است، دقت کنید:

۱. از پخته ، انواع تکه، تار وچیز های دیگر ساخته میشود.
۲. پدرم به وظیفه اش بسیار علاقه دارد.
۳. در مکتب‌ما نهالهای سیب‌غرس شده است.
٤. دندانها را با برس میشویم که پاك شود.
٥. برای دیدن پدر خود تا هرات رفتم .

پیشینه ها ازاجزای نا مستقل سخن میباشند، که ازیک‌طرف برای ارتباط دادن‌کلمه ها در جمله به کار میروند . وازجانب دیگر کلمهٔ بعد ازخود را پر کنندهٔ با واسطه یا قید میسازد .
مثلاً ، درجمله های بالا کلمه های نامستقل از ، به ، در ، با وتا پیشینه ها میباشند .

مشق ۱۸۷. جمله‌های زیررا رونویس کنید وزیر پیشینه های آن خط بکشید:

۱. نجار از چوب: میز، چوکی، الماری وغیره میسازد.
۲. گنجشکها در لانه تخم میگذارند.
۳. او تاشام کار میکند.
٤. شریفه از رفتن برادرش به فکر افتاد.
٥. با خواهران وبرادران کوچک خود مهربان باشید.

مشق ۱۸۸. جمله های زیرینرا بخوانید وپیشینه های آنها را رونویس کرده در جمله های دیگر استعمال کنید:

۱. طفل خوبترین راحت خود را در آغوش مادر مییابد.
۲. به سیم های برق دست‌زدن خطر دارد.
۳. با دوستان راستکار باشید.
٤. ماهیگیر زود تر از هرروز از خانه بیرون آمد.
٥. رفتن از کابل تا مزارشریف یک روز را دربر میگیرد.

مشق ۱۸۹. جمله‌های نامکمل زیر را رونویس کنید وبا به کار بردن پیشینه های مناسب کلمه‌های جمله را با همدیگر مرتبط سازید:

۱. ماهیگیر هرچه میکوشید، چیزی ... دامش نمیافتاد.
۲. دیری نکشید، که آبباز سر ... آب بر آورد.
۳. جمشید از پنجشیر .. کابل پیاده آمد.
٤. رودابه ... برادر خود به سینما رفت.
٥. میهندوستان تاآخرین قطرهٔ خون خود ... برابر دشمن پایداری میکنند.

مشق ۱۹۰. شعر زیرینرا بخوانیدو ببینید ، که شاعر برای افادهٔ معنی از کدام پیشینه ها استفاده کرده است :

بیچاره مادر

پسر جان قدر مادر دان که دایم
کشد رنج پسر بیچاره مادر
زجان محبوبتر دارش که دارد
ترا محبوبتر بیچاره مادر
از این پهلو به آن پهلو نه غلتد
شب از بیم خطر بیچاره مادر
برای این که شب راحت بخوابی
نخوابد تا سحر بیچاره مادر
به مکتب چون روی تا باز گردی
بود چشمش به در بیچاره مادر
تمام حاصلش از عمر این است
که دارد یک پسر بیچاره مادر

مشق ۱۹۱. جمله های‌زیر را رونویس کنید وزیر پیشینه‌های آن خط بکشید :

۱. نالهٔ موتر به دره میپیچید .
۲. قلمرا از جیب کشید.
۳. جمیله با شتاب وعجله خود را به مکتب رساند .

٤. کبوتران در هوا به پرواز در آمدند.

٥. با تمکین گام میبرداشت و تا رسیدن به خانه خاموش بود.

اقسام پیشینه ها

جمله های زیرینرا بخوانیدو بنویسید و به کلمه های،که‌زیر آنها خط گرفته شده است، متوجه شوید :

١. مهراب کتابرا بر میز گذاشت.

٢. انسان برای کار خلق‌شده است نه برای هرزه گردی.

٣. معلم دیروز دربارهٔ عدد واقسا مش سخن گفت.

٤. رفتار امروز او نسبت به دیروزش فرق داشت.

پیشینه ها بر چار قسم اند:

١. پیشینه های‌ساده : به، از، در، تا، با، بی، بر.

٢. پیشینه سادهٔ اضافی : برای .

٣. پیشینه های ترکیبی اضافی : دربارهٔ ،درخصوص، در بابت، در قسمت، دربرابر، درپرتو وغیره .

٤. پیشینه‌های ترکیبی غیراضافی ؛ نسبت به، راجع به، دایر به، عاید به.

مشق ١٩٢. جمله‌های زیررا رونویس کنید وزیر پیشینه های آنها خط بکشید :

۱. پرستو در میان پرنده‌گان تیزتر پرواز میکند .
۲. هردو خواهر وبرادر پس از گردش به خانه بر گشتند .
۳. کشتی با یک عجله به حرکت افتاد .
٤. خوردن سبزیها برای صحت وسلامتی تاثیر زیاد دارد.
٥. رستم به خانمش راجع به فرزند خود وصیتی کرد .
٦. جمشید درخصوص اینکه چرا درامتحان موفق نگر دیده است، چیزی نگفت.

مشق ۱۹۳. جمله های زیرینرا بخوانید وپیشینه های آنرا رونویس کرده در جمله های دیگر بنویسید :

۱. همه دربرابر فصاحت او خاموش ماندند.
۲. درقدیم‌بیشتر کارها با نیروی دست وتن انجام میگرفت.
۳. تاشب نروی روز به جایی نرسی.
٤. چوپان از برای‌گوسپند است، نه گوسپند از برای‌چوپان.
٥. ورزشکار معروف‌دایر به‌بازی فوتبال چنین تشریح کرد.

مشق ۱۹٤. جایهای خالی جمله‌های زیررا با پیشینه های لازم درکتابچه های خود پر کنید:

۱. اطفال ازصبح... چاشت‌در کودکستانها تربیه میشوند .
۲. ... مردم چنان رفتار کن که ... آنها توقع داری.
۳. شخص نابینا ... عصا رفته نمیتواند.
٤. دست خود را ... روگرفته بود تا کس او را نه بیند.
٥. درتاریکی شب همه ... خواب رفتند.

مشق ۱۹۵. متن زیر را بخوانید و رونویس کنید و زیر پیشینه های آن خط بکشید :

زراعت

تمدن به منزلهٔ درختیست ، که زراعت ریشهٔ آنرا تشکیل میدهد وصنعتهای گوناگون شاخه و برگ و نیکبختی و آسایش میوهٔ آن میباشد. اگر بخواهیم از درخت تمدن برخوردار باشیم و از میوهٔ سعادت و نیکبختی کام خود شیرین کنیم، باید در تقویت ریشهٔ این درخت اهتمام ورزیم و در بهبود و پیشرفت کشاورزی قیام و اقدام کنیم. نه تنها زراعت ضامن تهیهٔ ارزاق عمومیست، بلکه ترقی وجود صنعت نیز به کشاورزی بسته گی دارد، چه بیشتر مواد اولیه صنعت به وسیلهٔ زراعت و کشاورزی فراهم می‌آید. خوشبختانه کشور ما سرزمینیست ، که آب و هوای آن برای بارآوردن هرگونه مزروعات آماده گی دارد . اگر همت به خرچ دهیم و طریق کود کیمیاوی و استعمال آلات و افزار ماشینی را، که دولت به دهقانان زحمتکش کمک میکند، طبق موازین علمی به کشاورزان بیاموزیم ، میتوانیم تا چندین برابر محصول بزرگری خود را بیفزاییم :

مشق ۱۹۶. با ترکیبهای : به پدرم، در صنف ، تاشام، بی علم در کتابچهٔ خود جمله ها ترتیب دهید:

پیشینه های ساده

مشق ۱۹۷. جمله های زیررا بخوانید رونویس کنید وبه پیشینه های سادهٔ آنها،که زیرشان خط کشیده شده است،توجه کنید.

۱. درجوانی تحصیل ، درپختگی کار ، درپیری افتخار.
۲. تلخ راست بهتر است از دروغ شیرین .
۳. ازهرْ آب نمیتوان ماهی گرفت.
٤. اوبا برخورد شجاعانه خریفشرا قناعت داد.
٥. شریفه از صبح تاشام مصروف خامکدوزی بود.
٦. بی آب زنده‌گی ناممکن است.
۷. تَکریی گل برسر داشت وگل میفروخت.

شکل (۱۱)

مشق ۱۹۸. شعر زیرینرا بخوانید ورونویس کنید وبعدباپیشینه های سادهٔ آن در کتابچهٔ خود جمله ها بسازید:

پاییز

هوای معتدل درماهٔ میزان — حکایت میکند ازفصل نیسان
برابر میشود باهم‌شب وروز — به طول وقصر گردد هردو یکسان
دگررهرو نبیند، روی‌سختی — زگرمیی سموم اندر بیابان
دگر فرق سردهقان نسوزد — زتاب آفتاب گرم وجوشان
گل وسبزه دگرپژمان نگردد — زگرمیی تموزآن فصل سوزان
درین مه‌میشود آب‌وهوا سرد — درین مه میفتد گرمی زبحران
میان برگهای چون زمرد — نماید سیب چون لعل بدخشان
عیان ازخوشهٔ انگوردرشب — به هرتاکی بود پروین هزاران
بهی‌گردد، زشاخ سبز ظاهر — چومه از نیلگون گردون‌گردان

(ملك الشعراء قاری)

مشق ۱۹۹. با پیشینه های سادهٔ تا، با، بی، بر، در کتابچهٔ خود جمله ها ترتیب بدهید:

مشق ۲۰۰. نقل خطی (انشای تفهیمی)

حکایت زیرینرا بخوانید ومضمون آنرا به عبارات‌خود بنویسید وبه سوالهای مربوط جواب بگویید:

شکاری وماهیگیر

مردی،که از شکار برگشته وبا محصول شکار به خانهٔ خود

میرفت. تصادفاً با ماهیگیری برخورد، که او هم محصول ماهیگیری خود را در سبدی انداخته و به سوی منزل خود روان بود. مرد شکاری در دل خود آرزو کرد، که ایکاش میتوانست محصول شکار خود را با محصول شکار ماهیگیری عوض کند. اتفاقاً ماهیگیر نیز همین آرزو را داشت. بعد از کمی صحبت هر دو موافقت کردند، تا محصولهای شانرا ردوبدل نمایند. از این معامله طرفین آن قدر خوش شدند، که بعد از آن همیشه محصول خود را با همدیگر تبادله میکردند. یکی از همسایه گان، که از موضوع خبر شد، به ایشان گفت، : شما به زودی از این مبادله همیشه گی دلتنگ شده ودو باره به کار خود قناعت خواهید کرد.

«هرشی وحادثهٔ نو تا وقتیکه مکرر ویکنواخت نشده خوشآیند است».

? چرا مرد شکاری آرزوی عوض کردن محصول شکار خود را با محصول شکار ماهیگیر در دل میپروراند؟

۲. همسایه به هر دو شکاری چی گفت؟

مشق ۲۰۱. تحلیل نقل خطی.

پیشینه های ترکیبی اضافی

مشق ۲۰۲. جمله های زیرینرا بخوانید وبنویسید و به کلمه هایی، که زیر آنها خط گرفته شده است، دقت کنید:

۱. معلمان تجربه های علمی شانرا در پرتو اساسات علمی به شاگردان میآموزند.

۲. طبیب به خوبی میدانست، که مریض دربارهٔ چی فکر میکند.
۳. والدین در قسمت تعلیم و تربیه اطفال شان نباید غافل باشند.
٤. پدران ومادران باید درخصوص حاضری اولاد شان با ادارهٔ مکتب در تماس باشند.

پیشینه های ترکیبی اضافی از پیشینه‌های اصلی، اسم، قید وکسرهٔ اضافت ساخته میشوند. مثلاً، درجمله‌های بالا کلمه های درپرتو، دربارهٔ، در قسمت، درخصوص پیشینه های ترکیبی اضافی میباشند.

مشق ۲۰۳. جمله‌های زیرینرا رونویس کنید وزیر پیشینه‌های ترکیبی اضافی آنها خط بکشید :

۱. شریف درخصوص هنر رسامی خود تشریحات داد.
۲. قصهٔ کاکا حبیب دربارهٔ ضرر های دروغ بسیار دلچسپ بود.
۳. داکتر در قسمت این که« هرآب قابل نوشیدن نیست» به شاگردان توضیحات مفصل داد.
٤. درپرتو نصایح خردمندانهٔ دانشمندان میتوان به درجه های بلند انسانی رسید.

مشق ۲۰٤. جمله های ترتیب دهید وبنویسید، که در آنها پیشینه های ترکیبی اضافی دربارهٔ، درخصوص، دربابت استعمال شده باشد :

پسینهٔ «را»

جمله های زیرینرا بخوانید ورونریس کنید وبه پسینه‌های «را»، که زیر آنها خط گرفته شده است، دقیق شوید:

۱. باد درختترا شور داد.

۲. او نقاشیرا دوست دارد.

۳. باغبان گلها را آب داد.

٤. ما هیگیر جالـرا به دریا افگند.

٥. آببازی عضلا تـرا قوی میسازد.

پسینهٔ «را» درآخر کلمه آمده، آن را پر کنندهٔ مستقیم میسازد.

مشق ۲۰۵. متن زیرینرا رونویس کنید وزیر پسینه‌های «را» خط بکشید:

بهار

بهار فرا رسید، فصل نشاطبخشی، کـه شور وشوق در دلها میاندازد وبه‌تپش میآورد، هیچ زنده جانی بیتاثیر از آن باقی مانده نمیتو اند. در بهار دشتهاو دامنه‌های زیبای کشور ما را لاله‌های خودرو

ووحشی زینت میبخشد . جویبار ها آبهای شفاف وحیاتبخشی از میان دره هابه جلگه هاووادیها سرازیر میکند، شگوفه ها به نسیم ملایم بهاری عطرنشاط بخش‌را اهدا مینماید، تا آنرا به مشام جان مرد وزن، پیروجوان این کشورباستانی رساند وآنها را به یادکار وتلاش برای وطن وآینده‌شان‌بیندازد. فقط مردان وزنان وکودکان‌کشور میتوانندوطنشرا آباد کنند، آنرا به بوستانی مبدل نمایند وعظمتشراحفظ کنند، آنراسربلند تر از دیروزسازند.

مشق ۲۰۶. شعرزیررا بخوانید وبعد پسینهٔ «را» را به جمله هایی ، که خود میسازید استعمال کنید:

مادر وکودك

ای کودك دلفریب زیبا ای میوهٔ زنده گانی من
آیینهٔ روشن استرویت از کودکی وجوانیی من
من عمر عزیز رفته امرا درروی تو میکنم تماشا
بینم زدریچه های چشمت آیندهٔ پر سعادتی را
آنگه که ذودست کوچك تو چون حلقه فتد به گردن من
گویی بودم جهان در آغوش لرزد زمحبتت تن من
گرچشم مرا کنندازجای گرقلب مرا کنند پاره
حاضر نشوم که شعلهٔ جنگ آتش زندت به گاهواره
چون من همه مادران گیتی دارند زجنگ نفرت و ننگ
ای لعنت مادران دنیا برهرکه‌فروزد آتش جنگ

مشق ۲۰۷. متن زیر را رونویس کنید وزیر پسینه های (را) خط بکشید:

زن‌وعصر حاضر

عصر جدید نه تنها از لحاظ‌علوم و اختراعات برگذشته برتری دارد، بلکه آغاز یک فصل‌جدیدوشروع یک زندگی نوین برای قاطبهٔ نسوان است. همین موضوع ازمختصات بارز قرن‌معاصر به شمار میرود. امروز تعداد زنانی،که‌از فرصت استفاده‌کرده قریحه واستعداد خود را درحل معضلات زندگی به کار انداخته ودر راه انجام وظایف خود از بذل هیچگونه مساعی دریغ ننموده اند به میلونها میرسد. زن امروزتوانسته است ، که از استقلال روحی وفکری برخوردار باشد ودر کشاکش زندگی به‌خویشتن اتکا کند وعقده های حیاترا به سرپنجهٔ‌لیاقت بگشاید واز فیض وجود خود جامعه را بهره‌مندسازد. زن قرن بیستم ثابت کرده است ، که دخالت وی در امور عمومی وشرکت او با مرد در مسایل اجتماعی به هیچوجه منافی‌مقام طبیعی او نمیتواند بود، بلکه دخالت وشرکت وی دورنمای‌زندگی‌او را امید بخشتر وزیبا تر ازگذشته میسازد.

عطف و ربط

جمله های‌زیرینرا بخوانید وبنویسیدوبه عطف وربط های‌ که زیرآنها خط کشیده شده است، توجه کنید:

۱. نجیبه این طرف و آن طرف میدید.

۲. در نظرش باغهای پر از گل و ریحان دورمیزد.
۳. او یگانه کسیست، که بامن از مساعدت دریغ نکرده است.
٤. دخترك قدم میزد، تا مادرش‌را خوش سازد.
٥. سرش دورمیزد، چه تمام شب‌را بیدار مانده بود.
٦. پیر مرد نشست، زیرا نمیتوانست حرکت کند.
۷. سیب و به و انار به ترتیب لف و نشر
دل راو معده را و جگررا مقوی اند

عطف وربط یکی از اجزای نامستقل کلام است، که کلمه ها وجمله ها را با هم پیوست ومرتبط میکند.

درزبان‌دری کلمه‌های عطف وربط اینهااند: و، اما، ولی، لیکن، بلکه، نه... نه. یا...یا، خواه...خواه، چه...چه، هم ... هم، ولیکن، که، چون، تا، زیرا، چه. اکنون که، حالا که وقتی که، همین که، پیش ازآن که، چرا که، ما دامی که، تاکه بنابر آن، بنابراین، مبادا که، برای این که، برای آن که وغیره.

مشق ۲۰۸. جمله های زیرینرا ونویس کنید وزیر عطف وربط آنها خط بکشید وبگویید، که در کجا جمله‌ها و در کجا کلمه‌ها را با هم پیوست کرده اند:
۱. ماهیگیر امواج دریا وشنای ماهیانرا تماشا میکرد.
۲. زود- زود راه میرفت، چه ازرسیدن شب درهراس بود.
۳. بیش از یک هفته میشود، که رخصت گرفته است.
٤. ترا با خود میبریم، چرا که همه ترا دوست داریم.
٥. حمید گفت: فردا میآیم، نانرا گرفته بغمان بروم.

٦. دیشب ناوقت خانه‌رسیدم، بنابران نتوانستم برایت تیلفون کنم.

٧. ابرو بادومه وخورشید فلک در کاراند.

تاتونانی به کف آری و به غفلت نخوری

مشق ٢٠٩. جمله های زیر را بخوانیدوعطف وربط آنها را بیرون نویس کرده در جمله های دیگر استعمال کنید:

١. باید به وظیفه بروم، که غیرحاضر نشوم.

٢. به پشت افتاد ودستها یشرا زیر سر گذاشت.

٣. مادر به‌دخترش وعده‌داد، تا فردا او را با خود به تماشا ببرد.

٤. زیاد علاقه دارم ، که بیایم، اما افسوس،که نمیتوانم.

٥. او نه تنها کامیاب گردیده‌است، بلکه‌او لنمره‌هم‌شده‌است

٦. نجیب، هم به نعل میزند، هم به میخ.

انواع عطف وربط

عطف وربط پیوست کننده:

جمله های‌زیرینرابخوانید وبنویسید وبه عطف وربط هایی، که زیر آنها خط گرفته شده است،توجه کنید:

١. نسیم گوارا شاخ و برگ نهالهارا نوازش میداد.

٢. یک ماهیی کلان درچنگکش بند شد، اما اوخبر نداشت.

٣. یا نمیتوانست بشنود ، یا خودرا گول انداخته بود.

٤. هم دربهار ، هم درخزان هوا معتدل میباشد.

عطف وربط بر دونوع است: ۱. عطف وربط پیوستکننده..
۲ـ عطف وربط تابعکننده.

عطف وربط پیوستکننده‌آنست، که کلمه‌ها عبارتها وجمله‌ها رابه هم وصل میکند مثل و، اما، ولی، لیکن، بلکه، ولیکن، هم.. هم، نه... نه، یا... یا، خواه... خواه، چه ... چه.

مشق ۲۱۰. جمله‌های زیررا رونویس کنید وزیر عطف وربط های پیوستکننده آنها خط بکشید:

۱. پهلوان بسیار کوشید، ولی نتوانست بر حریفش غالب‌آید.
۲. زمستان آمد، لیکن مثل پارسال سرد نیست.
۳. بچه‌ها خواه بدانند، خواه‌ندانند، نزد مادران عزیز میباشند.
٤. پرنده کک نه از باران میهراسید، ونه ازسردی هوا.
٥. با تنبلی مکن یااز ناکامی ترس نداشته باش.

مشق ۲۱۱. درشعر زیر عطف وربط‌های پیوستکننده به کار رفته است، شما آنها را بیرون نویس کرده درجمله ها استعمال کنید:

چه پیش‌آیدتر ازین خویشکامی به‌جز اندوه وکین‌وزشتنامی
تواز مامهتری باید، که گفتار نگویی، جزبه آیین سزوار
سخن‌آن‌گو، چه‌بادشمن، چه‌بادوست، که‌هرکو بشنود گوید، که‌نیکوست
گهرمردان زمام‌خویش گیرند، که‌مردی‌وخرد راپیش گیرند

عطف و ربط تابعکننده:

جمله‌های زیر را بخوانید و رونویس کنید و به‌عطف و ربط های که زیر آنها خط گرفته شده است، دقیق شوید:

۱. ثریا خواب نمیرفت، که مبادا صبح ناوقت بیدار شود.

۲. فرید گرم صحبت بود، که زنگ تعلیمی را شنید.

۳. روباه، همین که خروس را دید، خود را پنهان کرد.

٤. در دهلیز های مکتب آهسته رفتار کنید، که سبب اخلال شاگردان نشوید.

عطف و ربط تابعکننده آنست، که در جمله‌های مرکب واقع میشود و یک جمله را به جملهء دیگر تابع میکند.

مثل: که، چون، تا، زیرا، چه، اکنون که، حالا که، وقتی که، گاهی که، همین که، پیش از آن که، چرا که، مادامیکه، تا که، بنابران، بنابراین، مبادا که، برای این که، برای آن که وغیره.

مشق ۲۱۲. در پایین چند جمله داده شده است، شما بعد از رونویس جمله‌ها در زیر هر یک از عطف و ربط تابعکنندهٔ آنها خط بکشید:

۱. چوپان پیر به‌قله نزدیک میشد، او تلاش میکرد، تا از آن‌جا بگذرد.

۲. دهقان، همین که نماز شرا پهر کنار خرمن خواند، سوی کلبه اش روان گردید.

۳. او، پیش از آن که به‌مطالعه‌شروع کند، دو پیاله چای نوشید.
٤. خورشید از دوری وطن مینالید، چرا که بـه آن عشق و علاقه فراوان داشت.
٥. باخود گفت، حالا که خوب شده‌ام، باید کار کنم.

مشق ۲۱۳. جملـه های زیـرینـررا بخوانیـد وعطف وربط تابعکننده آنها را بیرون نویس کنید ودرجمله های دیگر به کار ببریـد:

۱. ثریا ازدوری مادرش غمگین بود، زیرا به اومحبت فراوان داشت.
۲. هیچ حلوایی نشداستاد کار، تاکه شاگرد شکرریزی نشد.
۳. او هیچگاه مأیوس نمیشد، چه میدانست روزی به هدفش میرسد.
٤. امروز، وقتی که ازکارفارغ شدم، نزدت خواهم آمد.

مشق ۲۱٤. متن زیررا بخوانید ورونویس کنید و زیر عطف وربط پیوستکنندهٔ آن یک خط وزیر عطف وربط تابعکننده آنها دو خط بکشیـد:

تابستان

درصبحگاههان نسیم ملایم به وزیدن آغاز نموده وشاخه های زیبای درختانرا، که بامیوه‌های رنگین آراسته شده‌اند، آهسته‌ـآهسته به اهتزاز در آورده است.

در این فصل سبزه‌ها چون فرش زمردین دشت و دمنرا سرا پا احاطه کرده و گلهای دلکش و عطر بیز در بوستان هر بیننده را به خود معطوف و مصروف ساخته است. آری، در این فصل همه موجودات از خواب غفلت و کسالت بیدار شده و به زحمت و کار و سعی و تلاش خسته‌گی ناپذیر دست و پنجه‌نرم کرده است. زیرا زمان کسالت و خواب گذشته و دوران کار و فعالیت فرا رسیده است. پس برماست، که باقدرت و نیروی بازوان آهنین خود دل زمینرا بشگافیم و دانه های تخم محبت و اتحاد و اتفاقرا هرچه زودتر بکاریم، تاباشد به زود ترین فرصت ازحاصل آن بهره‌ور گردیم.

شکل (۱۲)

بخش تکرار سالانه

مشق ۲۱۵. جمله‌های زیرینرا رونویس کنید وزیر فعلهای آنها خط بکشید وشخص وشمارهٔ آنها را معین کنید:

۱. داستانهااز اندیشه‌ها،عادتها،آرزوها وعقاید پیشینیان سخن میگویند.

۲. در مرغزاری شیری بود، ازاو حیوانهای وحشی فرمانبرداری میکردند.

۳. آنگاه، که انسان خطرا اختراع کرد ونوشتن یاد گرفت، آنها را درکتاب گرد آورد.

٤. شریف گفت: امروز معلوم میشود، که‌صید نکرده ای.

٥. آنها به خواب رفته بودند وصدایی شنیده نمیشد.

مشق ۲۱٦. جمله های زیر را رونویس کنید،شخصها، شماره وفعلهای آنرا دریک جدول معین کنید:

۱. انسان،از وقتی‌که زراعترا کشف کرده است،اهمیت وارزش آنرا نیز شناخته است.

۲. صدا پیرا شنیدم، که آشنا به گوش‌میخورد.

۳. هرشعله‌ای، که دربخاری برمیخاست، سایهٔ خودرا آشکار در کف اتاق میگسترانید.

٤. آن چه کشت کنی، آنرا میدروی.